

VROUWENGROEPEN EN OM MAASTRICHT

We willen in ieder Mooswief deze lijst van vrouwengroepen en vaste activiteiten plaatsen. Sta je er nog niet bij of wil je een andere tekst, geef dat dan even door!

FORT-Maastricht. In een FORTgroep zitten vrouwen die in botsing komen met het beeld dat de samenleving heeft van goed functionerende vrouwen en die met elkaar willen leren om kracht te vinden, om gekozen veranderd gedrag vol te houden. Informatie en aanmelding: FORT-Maastricht, postbus 5098, 6202 EW Maastricht, tel. 043-630256.

Wij Vrouwen Eisen. De strijdtema's van het comité in Maastricht zijn: anti-konceptie, sterilisatie en vooral abortus. We houden ons op het moment bezig met voorlichting en goede hulpverlening. We kunnen uitbreiding van het comité goed gebruiken. Kontaktpersonen: Bea Goethart, Wijckerpastoorstr. 6, 043-15323; Ineke Mussaerts, Maasdijk 4, Smeermaas (B).

Vrouwen voor Vrede. Wij vormen een groep vrouwen tegen kernwapens, vóór vrede. We werken in kleine groepjes en komen eens per maand als grote groep bij elkaar om elkaar te informeren. We hebben vrouwkracht nodig om onze groep te versterken. Kontaktpersoon: Serena de Groot, tel. 043-611814.

NVB afdeling Maastricht organiseert vrouwen die het belangrijk vinden dat er een sterke landelijke - vanuit feministies socialisties perspectief - vrouwenbeweging is en organiseert scholingen en akties rond vrouwenonderdrukking. Kontaktpersoon: Hennie de Boer, Bourgongestr. 7, tel. 043-18801.

PSPvrouwen willen elke vorm van maatschappelijke uitbuiting en onderdrukking bestrijden, uitgaande van in de vrouwenbeweging ontwikkelde visies dat in de maatschappelijke verhoudingen het partikuliere leven net zo'n belangrijke rol speelt als het openbare leven. Kontaktpersoon voor Maastricht: Marjo Vliegen, Pastoor Kribsweg 9, tel. 043-17307.

Rooie Vrouwen vormen de politieke vrouwenorganisatie van de PvdA en zijn gericht op de emancipatie van de vrouw binnen de PvdA en in de maatschappij. Kontaktpersoon: Veronica Dirksen, Frankenstraat 149 tel. 043-628339.

Blijf van mijn Lijf. De vrouwen van Blijf zorgen voor de opvang van geestelijk en lichamelijk mishandelde en met mishandeling bedreigde vrouwen en haar kinderen. Ze willen ook mishandeling in de openbaarheid brengen en manieren vinden om die te bestrijden. tel. 045-711684.

Vrouwen bellen Vrouwen Roermond, bereikbaar maandag t/m vrijdag van 9-12uur, dinsdag en donderdag van 20-23 uur, tel. 04750-18000.

Meisjestelefoon. Emancipatoriese telefoondienst aan meisjes van 12 tot ± 20 jaar, woensdag en vrijdag van 3-6 uur, tel. 043-11965.

VIM. Vrouwen Informatie Maastricht, een krantje met informatie over activiteiten van Maastrichtse vrouwengroepen, te vinden op alle openbare plaatsen of voor FL.5,- een postabonnement. Redaktie-adres: p/a Grote Gracht 82, Maastricht.

Komitee Vrouwen in de Bijstand. Er is een comité in oprichting. Kontaktpersoon Mieke Bastiaans, tel. 043-10538.

Vrouwen tegen Verkrachting. Op dit moment bestaat deze groep niet. Vrouwen die zin hebben om een nieuwe groep te vormen, kunnen ons redaktie-adres als kontakt-adres gebruiken.

COC-Open-Vrouwenavond. Elke 2e en 4e vrijdag in de maand is het trefcentrum in het COCpand open voor vrouwen. (Je hoeft geen COClid te zijn om te kunnen komen) Het is er gezellig, je kunt er wat drinken, maar wie zin heeft om met vrouwen bij elkaar te gaan zitten om meer gericht ergens over te praten, kan dat ook. COC-pand, Bogaardenstr. 43, tel. 043-18337 of kontakt opnemen met Marianne Rinkens tel.043-14301 Hoogaamstraat 113, maastricht.

ABVA vrouwen In onze vrouwengroep bespreken we onderwerpen waar vrouwen, wijzelf, in haar werk mee te maken hebben en wat en hoe we daar aan kunnen doen. We komen iedere eerste woensdag van de maand om 20.00u. bij elkaar in het NVV-gebouw, Theodoor Schaepkensstraat, Maastricht. Sekretariaat: Maja Kroes, Mauritiussingel 40, Schin op Geul, tel. 04459-1954 na half 6.

Timmerkursus: Door zelf timmeren te leren, ben je niet voor elk klusje afhankelijk van anderen. Timmeren is vooral een kwestie van doen en al doende word je wijzer. We zijn iedere dinsdagmorgen van 10-13 uur bezig in het vrouwenhuis, Rechtsstraat 23, Maastricht.

Vrouwenkoor. Sinds maart '81 zijn we bezig met veel enthousiasme binnen het vrouwenhuis muziek te maken. Vooral op zang ligt de nadruk. We zijn te kontrakteren voor eventuele optredens op vrouwvriendelijke aangelegenheden. We zingen iedere maandagavond vanaf half 9 in het vrouwenhuis. Dit is tevens ons kontaktadres.

VIDO-vrouwen. VIDO staat voor Vrouwen In De Overgang. De VIDOgroepen zijn zelfhulpgroepen. De vrouwen helpen elkaar door over haar ervaringen en haar situaties te praten en door naar elkaar te luisteren. Iedere dinsdagmorgen is er inloopochtend van 10-12, voor informatie en om zo maar eens te praten bij een kop koffie. Er wordt ook gewerkt met praat/gespreksgroepen. Adres: Prins Bisschopsingel 22, tel.043-13131, vragen naar Rozette.

Witte Vrouwenprojekt. Tweedehandsklerenwinkel en activiteiten voor vrouwen in Wittevrouwenveld, Burgemeestersplein 2, Maastricht.

Open Avond Vrouwenhuis. Het vrouwenhuis is elke donderdagavond geopend van half 9 tot ± 1 uur.

Bibliotheek Lilith. Bibliotheek van het vrouwenhuis. Open: donderdagavond van half 8 tot half 9, vrijdag van 10.00u.-15.00u.

mooswief

vrouwenkrant maastricht

De mooswiever vaán St. Pieter

**kleine meisjes worden groot
sexueel geweld
vrouwen + vrede
het vrouwenhuis in 1982
vrouwenradioos
foto's**

nr. 14 april 1982 FL. 3.00

INHOUDSOPGAVE:

Redactioneel	pag. 1
Zo worden kleine meisjes groot	pag. 2
Kleine meisjes worden groot of hoe onbewust verzet wordt opgeroepen	pag. 4
Kleine meisjes worden groot?	pag. 6
Sexualiteit en intimiteit binnen de hulpverlening	pag. 7
Sexueel geweld. Fragmenten	pag. 10
Vrouwen en vrede	pag. 12
Fotopagina	pag. 14
Het vrouwenhuis in 1982.	
Wie, wat, waar, hoe?	pag. 16
Vromaasje	pag. 18
Boekbespreking	pag. 19
Vrouwenradios	pag. 20
Ingezonden brief	pag. 21
Satirische horoskoop	pag. 22
Recepten	pag. 23
Ut Probleem	pag. 25
Kanttekening bij: 'vrouwen in de kunst door de eeuwen heen'	pag. 27
Aan kondigingen	pag. 28
Oproepen	pag. 29

Tekeningen, artikelen en foto's vallen onder de verantwoordelijkheid van de inzenders.

Thema volgende nummer:

VROUWEN, WERK, DEELTIJDWERK, ARBEIDSTIJDVERKORTING ENZ.

We denken daarbij aan ervaringen, beschouwingen, analyses, wensen, obstakels in de maatschappij en in je privé-omstandigheden enz. met betrekking tot deze onderwerpen. Onder werk verstaan we niet alleen betaalde banen, maar ook huisvrouwenwerk en vrijwilligerswerk. Hoe combineer je je huishouden, kinderen, relaties en werk en hoe hou je dan nog tijd voor jezelf over? Zoek je privé-oplossingen of vind je dat er in de maatschappij iets moet veranderen en hoe en wat dan?

KOPIJSLUITING: 1 MEI 1982

Kopij sturen naar: Redactie Mooswief p/a vrouwenhuis, Rechtstraat 23, Maastricht.

Vrouwenhuis,
Rechtstraat 23,
6221 EE Maastricht.
Tel.: 043 - 11235

Openingstijden Vrouwenhuis:
donderdagavond van 20.00uur-01.00uur
vrijdag van 10.00uur-15.00uur.

Openingstijden Bibliotheek Lilith:
donderdag van 19.30uur-20.30uur
vrijdag van 10.00uur-15.00uur

Vrouwen die donatrice willen worden van ons vrouwenhuis, kunnen hun bijdrage storten op gironummer, t.n.v.:

Stichting Vrouwenhuis Maastricht
Meerssenerweg 233,
6224 AE Maastricht.
Gironummer: 38.75.942

Bij voorbaat dank voor ingestuurde reacties en donaties!

Abonnementen:

Het is mogelijk je te abonneren door storting van FL.25,- op gironummer: 38.75.942
Onder vermelding van: Abonnement 'Mooswief'.
Je ontvangt dan de eerstvolgende 5 nummers.
Wil je een proefnummer, maak dan FL.5,- over op bovengenoemd gironummer, met vermelding van Proefnummer 'Mooswief'.
Losse nummers zijn verkrijgbaar bij alle zichzelf respecterende boekhandels in Maastricht en Sittard en in het vrouwenhuis á FL.3,-. Ook liggen ze bij de Feeks in Nijmegen en in het vrouwenhuis in Heerlen.

Aan dit Mooswief werkten mee:

Nettie Litjens: zetwerk + lay-out
Marleen Ruyters: lay-out
Marian: lay-out
Lisette: tekeningen
Rian Wyrzga: tekeningen
Natasscha de Hoop: foto's
Els en de anderen: alle voorkomende werkzaamheden

drukkerskollektief
geulle tel. 043-646090

Werkgroep vrouwenkrant:
Els, Lisette, Marleen, Marian, Natasscha en Nettie.

redactioneel

Deze keer een iets dunner Mooswief dan anders. Aan de ene kant zijn daar persoonlijke redenen de oorzaak van; aan de andere kant bleek de discussie, vragen enz. in de huisvergaderingen zoveel energie gevreten te hebben, dat niemand van ons in staat was om met hetzelfde enthousiasme en dezelfde energie als voorheen aan de krant te werken.

Lisette heeft nauwelijks iets kunnen tekenen voor deze krant, maar gelukkig heeft Rian te elfder ure nog een aantal tekeningen gemaakt. Dat konden natuurlijk geen illustraties meer worden, die bij de artikelen horen, maar 't verlichtigd de tekst natuurlijk wel. Rian, hartstikke bedankt! De foto's van 8 maart zijn mislukt en op 't laatste moment wisten we daar niets anders voor te verzinnen, met als gevolg dat er maar twee fotopagina's in deze krant staan.

Ondertussen zijn er wel een aantal andere vrouwen die artikelen voor de krant schrijven. Daar zijn we heel blij mee. Het kan dus tóch: een Mooswief zonder dat iemand van de krantgroep er een artikel voor geschreven heeft. Dat is een prima ontwikkeling.

We zijn ondertussen ook al aan 't volgende Mooswief bezig. Aan de geluiden, ideeën en toezeggingen te horen, wordt dat een dikker Mooswief dan gebruikelijk.

Deze dunner krant komt tóch f 3,00, maar de dikkere zal dat ook maar kosten.

In de huisvergadering van maart is afgesproken, dat 't Mooswief tot aan de zomervakantie (dus nog dit april-nummer en 't juni-nummer) in haar huidige vorm blijft verschijnen. Het vrouwenhuis betaalt bij aan de onkosten. Op de huisvergadering in juli wordt bekeken of het verkoopaantal gestegen is en de bijdrage van het vrouwenhuis minder kan worden of zelfs helemaal niet meer hoeft.

Dus vrouwen, als jullie willen dat 't Mooswief zoals ze nu is, blijft bestaan, koop die krant dan en geef haar kado aan je moeder, vriendinnen, zussen enz.

Want als we er te weinig van blijven verkopen, moeten we er mee ophouden.

Het thema van deze krant "KLEINE MEISJES WORDEN GROOT", bleek moeilijker dan wij in eerste instantie dachten. Hoe je van meisje tot vrouw van nu bent geworden, hoe je je strijd naar een grotere onafhankelijkheid gevoerd hebt en nog voert, is niet zomaar even snel op papier te zetten.

We hoorden van verschillende vrouwen dat ze wel nagedacht hebben over een artikel over dit onderwerp en soms zelfs al iets op papier hebben gezet, maar 't niet rond kregen voor de kopijsluitingsdatum. We willen jullie vragen om 't alsnog te doen, dan kan 't geplaatst worden in 't volgende Mooswief. Als je over de inhoud of de opbouw van je artikel met iemand wil praten en zelf niet zo gauw iemand weet, kun je met een van ons contact opnemen. We hebben zelf ge-

merkt, hoe goed dat werkt. Alleen al door hardop te zeggen waar je aan zit te denken, krijg je 't duidelijk op papier.

Naast de tema-artikelen, de toespraak die op 8 maart gehouden is over vrouwen en vrede, de aktualiteit van dit onderwerp hoeft - denken we - geen nadere toelichting.

Verder een artikel over sexueel geweld, een onderwerp waar het laatste woord nog niet over gezegd is, en gezien de wet die op stapel staat en het toenemende geweld tegen vrouwen, een onderwerp waar we op door moeten gaan. Wie laat er voor de volgende krant haar licht op schijnen? En deze keer weer 'n aantal artikelen over samenwerking, subsidieperikelen enz., waarvan één hele leuke: 'n sprookje.

Het thema voor de volgende krant is: "VROUWEN, WERK, DEELTIJDWERK, ARBEIDSTIJDVERKORTING ENZ."

We denken daarbij aan ervaringen, beschouwingen, analyses, wensen, obstakels in de maatschappij en in je privé-omstandigheden enz. met betrekking tot deze onderwerpen.

Onder werk verstaan we niet alleen betaalde banen, maar ook huisvrouwenwerk en vrijwilligerswerk.

Hoe combineer je je huishouden, kinderen, relaties en werk, en hoe hou je dan nog tijd voor jezelf over? Zoek je privé-oplossingen of vind je dat er in de maatschappij iets moet veranderen en hoe en wat dan? Hoe denk je b.v. over deeltijdbanen, arbeidstijdverkorting, huishoudloon, verzorgingsloon, vrijwilligerswerk als of niet betaald, verdeling, kollektivering of vermaatschappelijking van huishoudelijke arbeid en opvoeding, enz. enz. Kortom een onderwerp waar je alle kanten mee op kunt én een onderwerp waar veel vrouwen zich al of niet noodgedwongen mee bezig houden.

Natuurlijk moet daarnaast in de volgende krant weer aandacht besteed worden aan de discussie over samenwerking tussen de verschillende progressieve vrouwengroepen, de ideeën van de gemeente over emancipatie en hun verdeling van emancipatiesubsidies en sowieso welke belangrijke ontwikkeling in welke vrouwengroep dan ook. Dus schrijf!

Kopijsluitingsdatum voor het volgende nummer is 1 mei. Daar kan eventueel in overleg van afgeweken worden. Maar 't zou fijn zijn als we alle kopij eens op tijd binnen hadden, dan is 't voor ons wat minder race-werk en dat werkt toch wel prettiger.

Zoals gezegd, de krantgroep heeft een inzinking gehad. Maar de vele goede reacties van vrouwen op zowel inhoud als vorm, het feit dat steeds meer vrouwen artikelen schrijven en nog meer erover denken om 't te doen, geeft ons het gevoel dat we toch op de goede weg zitten. En het geeft ons weer moed, inspiratie en energie om door te gaan.

Vrouwen bedankt, en veel leesplezier in dit nieuwe Mooswief.

de redactie.

Zo worden kleine meisjes 'groot'

Met dit thema kan je twee kanten op. Of je geeft een verslag van de wijze waarop jezelf groot bent geworden, of je kan proberen een analyse te maken van de wijze waarop meisjes - in het algemeen - opgroeien. Ik kies voor de laatste benadering. Wanneer je een analyse wilt maken van de wijze waarop meisjes opgroeien, of beter gezegd opgevoed worden, wil dat ook zeggen dat je niet direkt over individuele meisjes praat, maar over meisjes (vrouwen) in het algemeen en dat betekent dat je analyse niet op ieder meisje (iedere vrouw) volledig toepasbaar blijkt.

Meisjes en jongens groeien in onze samenleving verschillend op. Of anders gezegd: het opvoedingsproces - het socialisatieproces - van jongens en meisjes loopt verschillend: jongens en meisjes maken een geslachts-specifiek socialisatieproces door.

Opvoeden houdt in, dat het kind 'klaar gemaakt' wordt om te kunnen functioneren in onze samenleving. In de opvoeding worden de maatschappelijke verhoudingen gereproduceerd. Geslachts-specifiek opvoeden betekent dan dat in de opvoeding de bestaande man-vrouw verhoudingen worden gereproduceerd.

Mannen en vrouwen nemen in onze samenleving verschillende posities in (waaruit de machtspositie van mannen t.o.v. vrouwen blijkt) en mannen en vrouwen leveren in verschillende gebieden arbeid. Vrouwen dragen de totale verantwoordelijkheid op het gebied van de reproductie (verzorgen en opvoeden van de kinderen, het huishouden) en het eventueel daarnaast uitgevoerde betaalde werk bestaat vaak uit typisch 'vrouwelijke' activiteiten en wordt over het algemeen slecht betaald.

Mannen zijn vrij van het werk in de reproductiefunctie en zijn volledig in het arbeidsproces (productie) opgenomen, beter betaald en over het algemeen hoger op de maatschappelijke ladder dan vrouwen.

Het gaat bij arbeidsdeling tussen mannen en vrouwen niet om een gelijkwaardige verdeling van de arbeid: zoals tussen een bakker en een timmerman, maar om een ongelijkwaardige verdeling: het werk van mannen is meer waard en belangrijker.

In de opvoeding van jongens en meisjes wordt deze 'arbeidsdeling' gereproduceerd. Dus geslachts-specifieke opvoeding komt voort uit de 'arbeidsdeling' tussen mannen en vrouwen en uit de heerschappij van mannen over vrouwen. Het doel van geslachts-specifieke opvoeding is om deze 'arbeidsdeling' tussen mannen en vrouwen in stand te houden en dus ook de heerschappij van mannen over vrouwen.

Ik ga ervan uit dat alle verschillen die op het ogenblik tussen mannen en vrouwen bestaan **maatschappelijk bepaald zijn**, voor zover deze verschillen niet direkt met het baren en zogen te maken hebben (met verschillen bedoel ik zoets als typisch 'mannelijk' en typisch 'vrouwelijk'). Wanneer we het zgn. 'mannelijke' en 'vrouwelijke' als **wezens**-kenmerken van de man respectievelijk de vrouw opvatten, blijft de machtsposi-

tie van de man t.o.v. de vrouw bestaan en dient het als legitimatie om aan mannen en vrouwen verschillend werk toe te wijzen.

Er wordt gezegd dat vrouwen emotioneler zijn dan mannen. Er wordt van vrouwen gezegd dat zij passief zijn en minder rationeel en dat nog wel in een maatschappij waar activiteit belangrijker is dan passiviteit, ratio meer telt dan emoties. Vrouwen worden onzelfstandig genoemd en minder creatief. Daardoor worden ze bijzonder geschikt geacht voor repetatieve monotone handelingen, bijv. het doen van huishoudelijk werk. Vrouwen kunnen slecht beslissingen nemen en hebben geen leiderscapaciteiten. Op grond hiervan kunnen zij geen belangrijke posities innemen op beleidsniveau. Wat bij de opsomming van deze 'vrouwelijke' eigenschappen en bekwaamheden steeds duidelijker wordt, is dat de 'vrouwelijke' eigenschappen niet alleen anders van aard zijn, maar volgens de geldende normen ook **minderwaardig**.

Het is belangrijk dat vrouwen via onderzoek, m.n. in de psychologie, aantonen dat meisjes al **vanaf de geboorte** konsekwent anders behandeld worden dan jongens. Dit is de enige mogelijkheid om te ontcrachten dat 'vrouwelijke' eigenschappen iets 'wezenlijks' van de vrouw zouden zijn, met allen gevolgen vandien.

Over hoe meisjes in de opvoeding de typisch 'vrouwelijke' eigenschappen aanleren en op welke wijze ze anders opgevoed worden dan jongens is al veel geschreven.

Het blijkt dat moeders hun jongens-baby's anders behandelen (met verzorgen, voeden) dan hun meisjes-baby's. Het speelgoed dat jongens en meisjes aangeboden krijgen, is verschillend. Ouders hebben een andere houding t.a.v. lichamelijke exploraties (klimmen, hardlopen, vechten) van jongens dan van meisjes. Jongens worden eerder geattendeerd op **voorwerpen** om hen heen, terwijl meisjes eerder geattendeerd worden op **mensen** om hen heen. Meisjes worden veel meer ingeschakeld bij het doen van huishoudelijke karweitjes. Deze lijst zou je nog kunnen uitbreiden. Het is echter opvallend dat in de meeste literatuur de sexualiteit, ofwel de sexuele opvoeding, buiten beschouwing is gebleven. Hoewel mannen en vrouwen zich verschillend gedragen in de sexualiteit, wordt dit verschil nog steeds als 'natuurlijk' opgevat. En dat terwijl op het gebied van de sexualiteit de geslachts-specifieke socialisatie het duidelijkst tot uitdrukking komt: passiviteit en onderwer-

ping als vrouwelijk en activiteit en potentie als mannelijk. Ook de opvoeding m.b.t. de sexualiteit verloopt voor meisjes anders dan voor jongens. Ik ga in op een aantal aspecten van de 'sexuele opvoeding' van meisjes. Bij het omgaan met het lichaam van het kleine meisje wordt in de regel nauwelijks positieve aandacht geschonken aan haar geslachtsorgaan. Vaak krijgt het geen naam. Als het al een naam krijgt, heet het vaak 'voorbijtsje' of 'van onderen'. Het meisje leert dat 'van onderen' vies is en dat je het heel goed moet wassen. Het verkennen van haar eigen geslachtsorgaan en masturbatie wordt door ouders vaak sterk afgeremd. Dit leidt ertoe dat meisjes in de kinderjaren zich nauwelijks bewust worden van hun eigen sexualiteit en zich er niet bewust van zijn dat ook zij een geslachtsorgaan hebben. In de sexuele voorlichting wordt aan kinderen verteld dat meisjes 'menstrueren' en jongens zaadlozing hebben. Vrouwelijke sexualiteit wordt vaak direkt gekoppeld aan voortplanting - de sexualiteitsbeleving van vrouwen wordt dan doodgezwegen. Menstruatie heeft immers niets te maken met sexualiteitsbeleving maar alles met voortplanting. De zaadlozing slaat wel direkt terug op sexualiteitsbeleving. Dat de sexualiteitsbeleving van de vrouw weinig plaats inneemt in de sexuele voorlichting, blijkt ook uit de tekeningen van de vagina die in voorlichtingsboekjes staan. Hierop ontbreekt vrijwel altijd de kloritis.

Hoewel het meisje in de kinderjaren in een ontwikkeling van een **eigen** sexualiteit sterk afgeremd wordt, wordt zij wel al heel jong als **sexueel objekt** benaderd. Reeds als zij peuter of kleuter is, wordt haar gedrag door de omgeving geïnterpreteerd als zou zij een sexuele intentie heb-

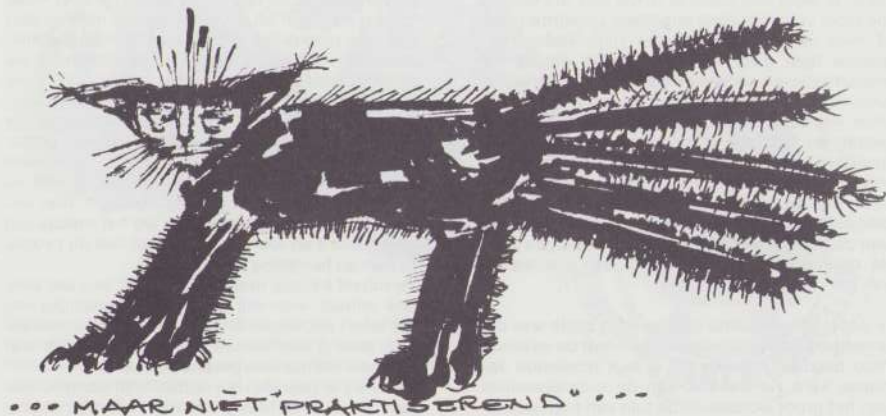
ben. Hierbij gaat het niet om een intentie die voortkomt uit haar eigen sexualiteitsbeleving, maar een intentie om zich te richten naar de 'mannelijke sexualiteitsbeleving'.

Met name vaders gebruiken al heel snel begrippen als koket, verleidelijk of flirten om het gedrag van hun dochter te beschrijven. In de puberteit wordt het meisje vaak op een nog veel openlijker manier als sex-objekt benaderd. Zo wordt ze aangesproken als 'stuk' en nagefloten op straat. Zij krijgt hierdoor de boodschap dat haar sexe met name beoordeeld wordt op het uiterlijk: op de kwaliteit van het lichaam. Hierdoor ontstaat het idee: "ik heb waarde als de andere sexe mij mooi vindt" en "mijn sexualiteit staat in dienst van de andere sexe". Dit leidt ertoe dat meisjes een 'afgeleide sexualiteit' ontwikkelen en stellen zij zich - zeker in het begin van een sexuele relatie - vaak dienstbaar op aan de behoeften van de man.

Ik stelde dat een geslachts-specifieke opvoeding voortkomt uit en leidt tot de bestaande arbeidsdeling tussen mannen en vrouwen en uit de heerschappij van mannen over vrouwen. Opvoeden van meisjes betekent dan dat zij voorbereid worden op hun taak als echtgenote, moeder, huisvrouw. Om deze taken goed te kunnen uitvoeren zal zij zichzelf weg moeten cijferen en dienstbaar moeten kunnen opstellen (aan de man)..

Opvoeding met betrekking tot sexualiteit levert een grote bijdrage aan de voorbereiding op de toekomstige taken van het meisje en levert tevens een grote bijdrage aan de instandhouding van de bestaande man-vrouw verhoudingen.

Paulien

Kleine meisjes worden groot of hoe onbewust verzet wordt opgeroepen

Er zijn een aantal fasen in je leven dat je je bewust wordt dat je groot wordt of groot moet worden.

Een van die fasen is uiteraard de veel bepalende eerste menstruatie. Toen ik maandag 22 februari, even weg van mijn studieboeken omdat ik tijdens de karnavalsdagen onder druk van de tijd eindelijk begonnen ben aan mijn eindwerkstuk voor de opleiding (bij mijn ouders thuis vanwege de rust daar en de ongunstige ligging van mijn eigen huis), de laatste aflevering van de zeer boeiende serie 'Malu, een vrouw' zag, werd ik teruggeworpen op mijn eigen herinneringen aan eerste menstruaties. Een van de belangrijkste scènes was het ongesteld worden van de dochter van Malu. Die dochter was sinds hele lange tijd bij haar vader en uitgerekend daar werd ze voor het eerst ongesteld. Zijn reactie was naar mijn gevoel zo overdreven; hij besefte ineens dat hij vader was, terwijl hij daar in werkelijke daden nooit veel van had willen weten. Zij werd overspoeld met aandacht en weer thuis bij Malu werd er een klein feestje gebouwd. Ik dacht meteen, dat dit soort dingen in Nederland wel nooit zou kunnen gebeuren!

Ik weet helaas nauwelijks meer iets te herinneren van mijn eerste menstruatie, tenminste de reacties van mijn ouders.

Er lopen een aantal herinneringen door elkaar. Wij hadden vroeger thuis een Japanse kers in de tuin. Het was voorjaar dus de boom stond in bloei. Ik weet niet meer of ik het was die tijdens die bloei voor het eerst ongesteld geworden was of mijn jongere zusje, maar mijn vader reageerde heel trots en blij vanwege die eerste menstruatie en iedereen was ook blij vanwege onze trots die in bloei stond.

Voor het eerst heb ik die bloeiende boom écht gezien en heb alle vallende rose blaaijes gade geslagen en er heel veel van opgeraapt. Ik voelde iets van een hevig verzet tegen de kruheid van de natuur, enerzijds die mooie rose blaaijes die zomaar op het gras vielen terwijl ze aan de boom moesten blijven en anderzijds door de reactie en het gebeuren in een vrouwenlijf van die eerste menstruatie.

Ik besef al schrijvend dat het mijn zusje was die ongesteld was geworden samen met de vallende rose blaaijes. Steeds als ik een bloeiende Japanse kers zie denk ik aan de konsekwenties van het groot worden. In de tuin van mijn werkadres staat ook zo'n boom en elk voorjaar voel ik

me een aantal weken op een rare manier vrouw. De boom thuis is al jaren weg zonder dat ik inspraak had, maar zo zijn vele bomen verdwenen zonder mijn toestemming. Zo ook ben ik ongesteld geworden zonder de vraag of ik het wel wilde. Mijn eerste menstruatie vond plaats tijdens een kookles op de huishoudschool en ik mocht daarom even in de kamer van de directrice bijkomen en er werd me een kop koffie gebracht, hetgeen op die school niet denkbaar was. Toch even een stuk menselijkheid. Ik dacht dat ik dood ging. Ik was al groot in lengte gezien en toen werd ik nog groter; het was niet te rijmen maar wel ziekmakend. En elke maand ben ik weer een paar dagen ziek en vind het niet eerlijk.

Een andere fase van het moeizame proces van groot worden is meedoen met het spel der volwassenen het je toch wel voorbereiden op een mogelijk huwelijk. Gelukkig zijn wij thuis nooit bezig geweest met het verzamelen van een uitzet. En als je dan toch wel iets verzamelde was het om wat mee te nemen en alvast iets te hebben op het moment dat je de eerste stappen over de drempel zette van je eigen kamer in de zolang begeerde stad met alle vrijheden vanden.

Maar ja, je eerste vriendje doet je beseffen dat je groot wordt, tenminste als ik keek hoe de omgeving erop reageerde, want hoe stiekem ik dat ook deed, ze hadden verdomme in de gaten dat je 'verliefd' dacht te zijn. Ze gingen je met meer ontzag bekijken en de volwassenen hielden dan ook hun respektievelijke harten vast en dachten naar mijn idee in sferen van geschiktheid als partner alsof je op die leeftijd al een definitieve keuze moest maken. Waarschuwingen waren dan ook niet van de lucht. Na het zoveelste vriendje werden de bedenkingen steeds groter en ik probeerde er een luchtig maar soms wel erg zwaar spel van te maken. Iedereen wist zo weinig en was teveel gekonditioneerd. Met andere woorden ik gedroeg me als het meisje dat groter werd en leerde de gevaren van dit proces te zien en handelde ernaar.

Je moest keuzes maken voor later, wat dat later ook inhield, voor mij bestond er nauwelijks iets als later, tenminste ik kon me er geen concrete voorstelling van maken en het zag er zeker niet uit zoals het me voorgeschoteld werd.

Wel had ik besloten als ik dan toch compromissen moest doen niet te trouwen voor mijn vijftiengste en nooit kinderen te zullen krijgen.

Achteraf bekeken, en ik denk dat ik niet de enige ben, heb ik nooit gevoeld dat dit kleine meisje groot werd. Het gebeurde en ik wilde altijd ouder zijn dan ik was omdat ik dacht dat het leven dan iets makkelijker zou zijn, ik me meer los kon maken van een leven dat me opgedrongen werd door de samenleving.

De omgeving bepaalt wanneer iemand groot is en dus mee mag doen met bepaalde, door volwassenen uitgemaakte spelregels. Je wordt langzaam aan geïnformeerd over de dingen die je moet weten op een leeftijd die door volwassenen uitgekozen wordt. Om bijvoorbeeld weer terug te komen op de eerste menstruatie; op een moment dat het zou kunnen gaan geschieden kreeg je het hele verhaal te horen. Het zei mij niets, sterker nog ik voelde een lichtelijk verzet in me opkomen. Ik kreeg het gevoel alsof ik al helemaal voorgeprogrammeerd was en zelf niets meer te vertellen, in te vullen had. Toen mij ver-

teld werd dat sinterklaas niet bestond voelde ik me gelukkig en rijk omdat het mijn ouders waren geweest die ons al die jaren overladen hadden met kadoos. Nu mocht ik meedoen met een stuk creativiteit bot te vieren. Toen ik hoorde hoe ik als vrouw in elkaar zit en wat me allemaal te wachten stond werd de creativiteit in mij subtiel de kop ingedrukt, tenminste zo heb ik dat gevoeld.

Maar vele jaren later toen ik voor het eerst met een vrouw vree wist ik 'dit meisje is nu echt groot geworden'.

Ik was bevooroordeeld toen, in die jaren dat de spelregels uitgelegd werden. Ik wist dat ze me de verkeerde informatie gaven hadden. Ik had mijn creativiteit weer terug. Ik had zelf het moment van groot worden bepaald!?

Anneke

DE BEHOEFTE VAN DE
VROUW NAAR HAAR KEUKEN
MOET IN DEZE SITUATIE
BYZONDER WORDEN
GESTIMULEERD!

Dries

Dries vrede -

Dries, - politicus + behendig als hij is - wist heel goed dat brill-cream in dit blad geen pas heeft; soepel hanteert hij aldus een tijdloze maar stijlvolle vermomming - en wie nu nog C.D.A. gestemd heeft, krijgt wat ze verdient!

Kleine meisjes worden groot?

De titel van dit Mooswief: kleine meisjes worden groot. Het geeft aan een vanzelfsprekendheid - ik ontken dat!

Het is niet waar -

Niet alle kleine meisjes worden groot - nee - niet alle -

en ken ik zo een klein meisje - werd ze 3 jaar en 5 + 11 + 17 - en bijna is ze 18 jaar - 18. en ze zal nooit groot worden -

- haar kleinheid is ontroerend -

- fascinerend -

- ze is het liefste wezentje dat 'n beroep op iemand kan doen -

- ze denkt volgens onbegrijpelijk dunne lijntjes - doet ze dat sinds jaren en zal ze dat blijvend doen -

- is zij mijn dochtertje

- staat ze niet toe dat ik dat eventjes vergeet

- want heeft ze m'n attentie nodig voor haar zekerheid

- ze blijft klein - zal steeds mijn hand grijpen omdat ze niet anders kan

- mag ze dat - want haar hulpeloosheid is zo duidelijk - en is dat realiteit! -

- en krijg ik niettemin te maken met mensen die zich kunnen verwonderen over haar blijvende kleinheid - men beklaagt me of men prijst mij

- hou ik van haar -

- voel me wel 'ns schuldig doordat ze zovóél kan zijn - en niet voldoet aan een stomme moederlijke pronkzucht -

- schuldig in het "waarom" en "hoe kómt dat..."

- schuldig voel ik de onmacht in haar geluk -

- schuldig omdat ik die verantwoordelijkheid niet altijd goed hanteer.

Voorbeeld?:

- wenste ik haar graag te laten delen in een feestelijk vrouwenfeest - niemand geeft een dansje weg - en omdat aan haar gevoel niets mankeert - droeg ik - (als enigste verantwoordelijke voor haar amusement) - haar snel naar buiten toen zij triest werd en ik eveneens verdrietig en schuldvol

- en dan is het goed dat er één mens is die dat voelend begrijpt - en is dat haar vader - en daarom wil ik op deze plaats graag gebruik maken van de gelegenheid om te zeggen: hoi - harry!

ZOU IK SOMS "ANDERS" ZYN?

SEXUALITEIT EN INTIMITEIT BINNEN DE HULPVERLENING

1. uitingen van sexualiteit en intimiteit die ik tegenkom

ervaringen

De eerste naakte man die ik zag in mijn leven was een patiënt in een verpleeghuis. Hij was rond de tachtig. Ik vond het doodeng om een man te gaan wassen. Maar daar ging ik dan ... met waskom, zeep en alle technische oefjes die ik in de opleiding had geleerd en buikpijn.

Ik sloeg de dekens terug en zag penis en scrotum. Wat ik niet zag, deed me nog erger schrikken. Deze man had namelijk geen benen, en dát had niemand me verteld. Het liefst wilde ik héél hard weglopen. Ik voelde me zo ellendig!

Toen deed ik dat niet, ik wist nog niet hoe erg het wel was. Later heb ik geprobeerd om weg te lopen. Steeds weer. En nu laat ik het maar. Ik kan mijn kop toch niet in het zand steken.

In dat verpleeghuis waren nog meer mannen. Ik herinner me uit die tijd alleen mannen, als ik aan sexualiteit denk.

Er was iemand die ons soms bij de borsten pakte en aan benen zat. Ik schaamde me zo als dat gebeurde. Goede raad van de hoofdzuster: "Zorg dat je lange uniformen hebt en verstop vooral goed je borsten. Doe maar een speld op, boven de sluiting, dan gebeurt er niets."

Het was zo vreemd, om met mensen van rond de zeventig in aanraking te komen. En dan nog zo lichamelijk. Zij moesten zich wel blootgeven, letterlijk, door allerlei kwaaltjes, ouderdomskwaaltjes niet meer kunnen bewegen van de reuma.

Ergens diep in mijn hart voelde ik dat alleen technisch helpen veel te weinig was. Ik kon het alleen nooit benoemen. Het enige wat ik deed, was met mensen praten, 's avonds als ze in bed lagen. Totdat de hoofdzuster het zag en vroeg hoe ik het in mijn hoofd haalde bij iemand op het bed te gaan zitten. Dat was vies!

Mensen zijn vies? Ik vond op bed zitten niet vies. Braaksel en sputum, daar kon ik niet tegen. Daar moest ik zelf van overgeven. Maar mensen vond ik niet gauw vies. Er waren mensen waar ik echt om ging geven. Dat mocht dan ook weer niet.

Er was later een man, hij was nog niet zo oud. Er waren in het verpleeghuis ook weleens mensen die niet zo oud waren. Dit 'geval' was een mislukte hersenoperatie. Ik denk dat hij in de dertig was. Hij was groot. Zó groot, dat het bed te klein was. Er moest een verlengstuk aan het bed gezet

worden. Hij had gevaren. Was kapitein geweest op een schip. Soms werd hij zo boos, en gooide met eten als wij hem probeerden te helpen.

Vaak als ik hem ging wassen, had hij een erectie. Ik wist nooit wat ik moest doen, en ging dan maar even weg. Dat had ik ook geleerd in de opleiding. Even weggaan, of een koud washandje. Maar dat laatste deed ik niet. Bij hem durfde ik niet op het bed te zitten. Ik was zo bang! Voor mijn eigen gevoelens, denk ik nu.

Toen wist ik dat nog niet, dat ikzelf ook gevoelens heb. Zo ging dat. Er waren wel mensen die probeerden te praten over deze dingen. Meestal eindigde het gesprek in de trant van: "die ouwe viezerik", en een hoop gegiechel. En dat was dat.

Toen ik een keertje vroeg, wat toch dat witte spul was, wat vaker op de rand van de w.c. lag als meneer 'zussemezo' naar het toilet was geweest, kreeg de hoofdzuster een rood hoofd en vertelde dat dat sperma was en meneer 'zussemezo' masturbeerde. Ik afl! Ik voelde me kut!

Deze man had er gelukkig nog iets op gevonden. De w.c. als enige plekje waar hij zijn gevoel de vrije loop kon laten! In de slaapkamers kon dat moeilijk. De mensen sliepen met z'n viereen op één kamer. En dan de leeftijd (gemiddeld 70)!

dement

Dit was later ..., drie jaar later.

Ik wist wat meer van mezelf en toch nog niet zoveel. Ik begreep te weinig.

Er was iemand die steeds naakt liep, en in elk hoekje stond te piesen. 'Decorumverlies' werd mij verteld. Het zag er zo raar uit: een bengelend zakje en piemel. We probeerden hem te verbergen. Vooral voor bezoek. Het bezoek mocht niet weten dat deze man meestal naakt liep.

Er was ook een vrouw die alsmáar dacht dat ze zwanger was. Ze was 73 en had een dikke buik. Hélemaal in paniek was ze soms. Ze had al zeven kinderen! 's Nachts moest de deur op slot. Ze was dan alsmáar bang, dat haar man bij haar zou komen. Als ze over bevallingen ging vertellen, raakte ze helemaal in paniek. Ze was er zo bang voor. En van meneer pastoor moest HET altijd zoveel mogelijk. Na de bevalling was er wel weer een speciale biecht nodig om weer 'zuiver' te worden. Zielen worden besmet door neuken.

En dan die vrouw die dacht dat haar broer haar kwam vermoorden. Met horten en stoten kwam er uit dat haar broer haar vroeger verkracht had. Haar dementie was ontstaan door syfilis. Dat was haar straf, vertelde ze wel eens! Getrouwd was ze nooit. Ze was 94 toen ze stierf. Vaak kreeg ik het gevoel dat neuken een straf

was voor mensen. Vooral voor vrouwen. Erover praten kon alleen fluisterend. Over zoiets praat je niet. Niemand mocht het weten. Alleen de vele kinderen waren het bewijs. Mannen konden er nog wel over praten, maar dan op een vunzige manier. Een ochtenderectie was moeilijk te verbergen; dus maar een grapje erover. En gewassen worden door een jong zusterje is tenminste nog iets. Vooral als ze nog eens extra je rug afroogt.

Een piemel vastpakken moet met een handdoekje volgens de opleiding. Ik vond het toch altijd wel eng om piemels in urinaals te stoppen. En er waren mannen die er duidelijk van genoten, dat ik daar geen raad mee wist. Later kwamen er broeders, die toch wel, al flirtend, met vrouwen bezig kunnen zijn.

Toen werd alles een beetje 'normaler'. Voor zover je tenminste van normaal contact kunt spreken in een inrichting.

Gevoel kun je niet zo makkelijk leren. Vooral als je er niet over mag praten. Techniek wél! Dus werd alles op de techniek gegooid. Ook gevoel werd als techniek beschouwd.

Mijn gevoel kwam flink in de kou. Nergens kon ik ermee terecht. Met al die moeilijke, menselijke, lichamelijke dingen die ik tegenkwam.

Als ik te lang bij iemand zat, die stervende was, dan hield ik meestal z'n hand vast, maar dan moest ik vloeren gaan dweilen of kastjes soppen.

En de mensen lagen daar maar, helemaal rot van de decubitis, en alleen.

Wat sterft een mens meestal eenzaam.

bejaarden

Andere periode in het bejaardenhuis.

Hier hadden de mensen méér menselijks. Ieder flatje was nog enigszins persoonlijk, en alle bedden waren verschillend. De ellende vond ik er niet minder om.

Naast verzorgend werk, als lichamelijke hygiëne, werd van mij ook wat meer huishoudelijk werk verwacht. Zoals ijskast schoonmaken en ramen zemen.

Oude dames en heren grepen dit gretig aan voor praatjes. Hoe eenzaam mensen toch kunnen zijn, vooral in het bejaardentehuis.

Veel mensen verwachtten zoveel van hun kinderen en kleinkinderen. Vol trots toonden ze alle foto's en portretten.

Maar dan henzelf!

Vooral als man of vrouw gestorven was, bleef er naar mijn mening, een zielig hoopje eenzaam mens achter. Je zag ze dan vaak helemaal wegwijnen.

Mogelijkheden voor sociale contacten met anderen waren er wel, maar daar was heel wat moed en durf voor nodig, want geroddeld werd er, en niet zo'n beetje. Ook onder de verzorgsters. Er werd vrolijk geggelfied als meneer A bij mevrouw B ging eten. Meneer A was weduwnaar en mevrouw B weduwe. Ze waren nog vrij jong allebei; net de 65 gepasseerd. Ze waren, denk ik, best vaak samen, en ik kon zien dat ze het alle-

bei heel plezierig vonden. Ik heb nooit geweten of ze in het bejaardentehuis wel eens bij elkaar sliepen. Ze gingen in het weekend wel vaak weg. Ik weet ook niet of ze dan samen waren. Voor de vorm gingen ze in elk geval naar de kinderen.

En er werd al zoveel gekletst!

Haat en nijd was het onder elkaar. En ongelukkig als er iemand in de gaten kreeg, dat je wel eens zat te praten bij mevrouw Jansen. Mevrouw Pietersen werd dan strontjaloers en had ineens pijn aan haar been, moest dan ook gewassen worden, en vroeg meteen of je haar rug eens flink af wilde drogen. Lekker hard! Ik denk, dat ik als verzorgster, de enige was, die haar lichaam werkelijk aanraakte.

Er waren ook wel mensen die nog plezier in hun leven hadden. Misschien 2 of 3, in een bejaardentehuis van 150 mensen.

Er was een dame. Een échte dame, van 94, die elke dag naar de stad ging. Ze had bruine ogen. Van die grote kraalogen met allemaal rimpeltjes er omheen. Lachrimpeltjes! Ze vertelde dat ze dan naar het Vrijthof ging, en daar elke dag een kopje koffie dronk, en daarna weer terug naar huis kwam. Op een dag was ik in de stad, en zag haar samen met een man, gearmd. Later thuis, vroeg ze of ik dit tegen niemand wilde vertellen, want, wat moesten de mensen er wel niet van denken. "Ik ben al 94!"

2. gelijkwaardigheid in een relatie

Na allerlei ervaringen ben ik er achter gekomen dat dit heel uitzonderlijk is. Meestal zit er in een relatie een machtsstrijd. Dit vind ik een vorm van spel. Spelletjes zijn heel leuk als ze eerlijk gespeeld worden, en beide partners zich bewust zijn van hun spel. Dit gebeurt jammer genoeg erg weinig. Mensen doen elkaar vaak erg veel pijn door gemene spelletjes.

Onder gelijkwaardigheid in een relatie versta ik: bewust spelen met mijn gevoelens, en verantwoordelijkheid dragen voor mijn spel.

Dat kan volgens mij alleen als de gevoelens van beide partners ongeveer op dezelfde golflengte zitten. Zoals ik om me heen en bij mezelf kan zien, gebeurt dit bijna nooit. Vaak zijn mensen één en al tegenstelling.

"Tegenpolen trekken elkaar aan" hoor ik wel eens zeggen. Ik denk dat het juist deze relaties zijn, die op de klippen lopen. Er is altijd angst voor brokken en pijn. Daarom denk ik dat veel mensen vooral hun sterke gevoelens liever niet onder ogen zien. Want liefde heeft ook met haat te maken.

En verantwoordelijkheid nemen voor wat je veroorzaakt bij een ander vind ik helemaal moeilijk. Het is veel makkelijker om te zeggen: "Dat heeft God zo gewild", of "Het is me overkomen".

3. gevoelens van mensen/ uiten van gevoelens

Ik denk dat ruimte voor sex, in de eerste plaats betekent, ruimte voor gevoelens (intimiteit) naar mensen. In dit geval, relatie hulpverlener/hulpvrager. Het is mij duidelijk geworden dat vooral het uiten van gevoelens tussen mensen, heel wat zegt over het omgaan met elkaar.

En hoe gaan wij om met elkaar?

Er is heel wat voor nodig om elkaar écht te ontmoeten (bijv. eerlijkheid, openheid, vrijheid), om elkaar als mens te zien, en niet geplaatst in een hiërarchisch systeem.

Ik denk dat, als dit mogelijk is, je rekening kunt houden met elkaar als mens, begrip kunt tonen voor elkaars normen en grenzen, en je herkenning kunt vinden bij een ander mens.

Als elk mens een ander mens waardeert als mens, en niet boven, onder, naast of in het midden van de maatschappelijke ladder plaatst, komt een totale mens naar boven met een scala aan mooie eigenschappen. Pas dan, denk ik, dat seksuele bevrijding kan plaatsvinden.

Ik weet dat dit erg moeilijk is en toch gebeurt er veel om ons heen. Sinds de jaren vijftig is er heel wat veranderd op seksueel gebied. Over homo's mag je in bepaalde kringen 'gewoon' praten, en

met een ander dan je eigen partner naar bed is meestal niet fataal. Toch lijkt het allemaal mooier dan het is, want, o jee, als jouw zoon homoseksuele gevoelens uit, of als jouw man verliefd wordt op een ander.

Dan breekt de hel los!

Dus, als iets aan mijn gevoel komt, doet dat pijn of ik word jaloers.

Ik wil leren: meer op mijn gevoelens af te gaan, ook in mijn werk.

Ik wil dus meer vertrouwen hebben in mijzelf en mijn gevoelens.

Ook de uitingen daarvan.

Er aan werken is de enige mogelijkheid.

Lenneke Nicolaes
Mandelborg 15
Maastricht
tel. 043-615297

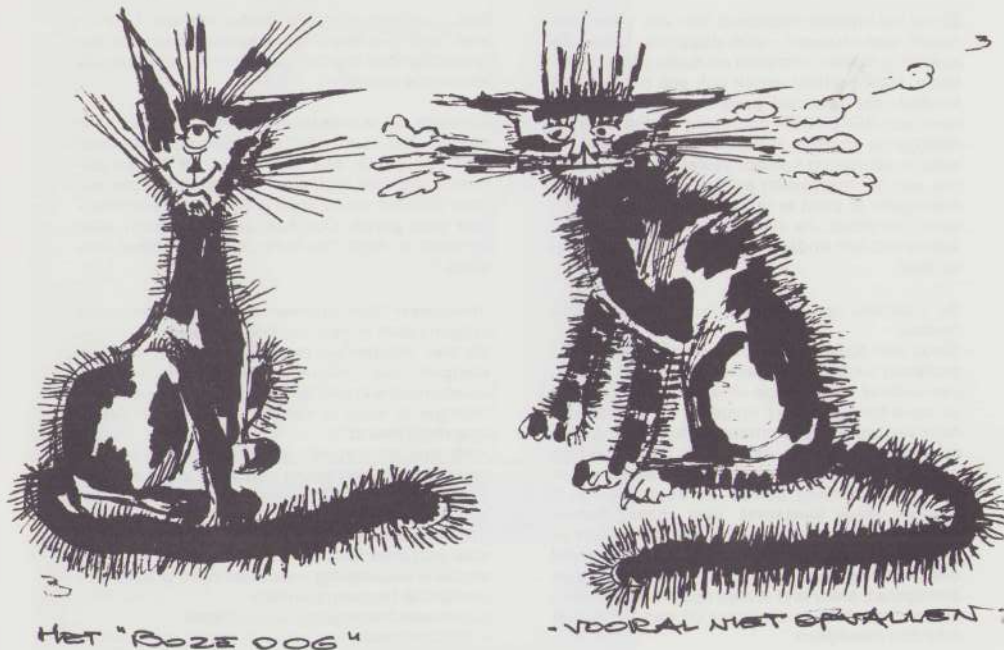
Informatie: o.a.

Eric Berne, 'Van droom tot naspel'

R.N. Butler/Mr. I. Lewis 'Intimiteit en ouder worden'

Infohuis N.V.S.H.

Gesprekken met mensen om mij heen.

SEKSUEEL GEWELD. FRAGMENTEN.

"Vrouwen zijn nooit **IMPOTENT/ONMAGTIG**

Vrouwen zijn vaak **FRIGIDE/KOUD"**

Vrouwen worden nooit impotent genoemd, omdat we als vrouwen die macht ook niet gehad hebben om kwijt te raken!

In Limburg draaien - even als elders in 't land - steeds méér groepen van Vrouwen In De Overgang; VIDO-groepen in dorpjes, dorpen, steden, die vrouwen steunen als ze koudgemaakt zijn door artsen. De VIDO strijdt tegen 't medies apparaat, tegen schuldgevoelens en eenzaamheid van vrouwen, tegen provinciale staten als ze geen subsidie wil geven omdat VIDO niets te maken zou hebben met wat de heren 'emancipatie' noemen.

Het comité Wij Vrouwen Eisen probeert een georganiseerde discussie tot stand te brengen in 't medies en hulpverleningsapparaat om het seksisme aldaar aan te pakken.

Laatst sprak ik een vriendin die al meer dan 25 jaar getrouwd is en me een gebeurtenis vertelde die had plaatsgevonden op 'de kamer met gesloten deuren': bij het slapen gaan, had haar man met haar willen vrijen, maar zij wilde niet. Wat had ze gedaan? Zijn bed omgekeperd, met hem erbij!

"Tsjja", zegt ze, "soms kan je niet anders dan rigoreus handelen, want als je in 'praten' steeds de oplossing zoekt, blijf je aan 't uitleggen. Er valt niet veel uit te leggen. Ik heb vaak gewoonweg geen zin. Punt uit."

Ze liet het levende voorbeeld zien van 't dilemma waarin veel vrouwen - vaak dagelijks - staan: de spanning tussen overleven en doeltreffend overleven. Haar verhaal vertelt ook een heel scherp konflikt: dat seksueel geweld voor het merendeel van BEKENDEN afkomstig is. Een manier waarop de meeste vrouwen met seksueel geweld in aanraking komen, veelal binnen de muren van het huis(gezin) en daarom 't zwaarst te bestrijden: je staat er op dat moment zelf alleen voor. De moed, de vindingrijkheid, energie, de solidariteit van andere vrouwen reiken vaak niet tot daar.

Bij 't verhaal van mijn vriendin was een tweede verhaal:

Sinds een tijdje is haar man op zijn werk overgeplaatst wegens reorganisatie van het bedrijf. Een relatief zelfstandige en ambachtelijke functie werd hem afgepakt; ervoor in de plaats werd hem een meer geautomatiseerde en eentonige functie toegewezen - één waarin hij direkter op mannen die datzelfde werk doen, is aangewezen wat samenwerking betreft. Ze zegt: "Ik kan 't merken als-ie thuiskomt. Veel stiller, meteen achter de t.v., en dan de grappen die hij van ze mee naar huis neemt! Ik kan me voorstellen dat overplaatsing een klap is en dat ze moeten afreageren, maar niet in mijn huis! Ik heb me een kamer ingericht boven, want bij een t.v. kan ik niks dan meekijken."

De strijd van vrouwen binnenshuis openbaar maken. Dat is de kunst.

Laatst las ik over huishoudelijk werk, dat een moeder van 4 kinderen in haar buitenshuis-baan niet voor elkaar kreeg om 't begintijdstip van haar wekelijkse medewerk/st/ersvergadering op een tijdstip te krijgen dat zij de kinderen de deur uit had gewerkt. Na eindeloos veel argumenten verloor ze weer. Ten einde raad is ze de vergadering binnengelopen met krulspelden in 't haar en een poepluier in een plastic zak aan haar arm. Dat hielp.

Zou 't niet een rubriekje kunnen van van 't Mooswiel: hoe overleven we: seksueel geweld, maar misschien ook breder: het leven als binnenshuis werkende vrouwen?

Ze zette de vuilniszakken buiten, nog in haar pyjama. Nét komt daar de vuilnisman, die haar met een snelle blik van onder tot boven opneemt; zijn blik blijft even rusten op hoogte van haar borsten en ze voelt plots dat hij commentaar gaat geven. Dan kijkt ze bliksemsnel naar de lucht en zegt: "Ja, inderdaad koud weer vandaag."

Vrouwen in Chili, vrouwen in Brazilië ... vrouwen krijgen ratten in haar vagina's geduwd.

En hier moeten we begrip opbrengen voor de klappen, die mannen ook krijgen van de economische crisis. Niemand zegt toch ook ooit: "Honger in India is niet erg, omdat er in Afrika apartheid heerst"?

Voor ons als vrouwen is 't seksuele geweld niet onder te verdelen in erg of minder erg. Laten we ons daartoe verleiden, dan laten we ons verdelen.

En vrouwenhaat verscherpt ook hier ... want wat voor een troef hebben mannen nog om de heersende arbeidsdeling - waarvan zij zo profiteren - in stand te houden, wanneer

- vrouwen hun eigen geld verdienen
- vrouwen voor hun seksualiteit niet meer exklu-

sief op mannen zijn aangewezen.

De vrouwen in de bijstand laten zich niet behandelen als niet-werkwilligen die van de liefdadigheid moeten rondkomen en op de woensdagmiddag (kinderen thuis) moeten stempelen. Aktie in Heerlen van 't comité bij de sociale dienst j.l. februari.

Vrouwenhaat werkt vooral door vrouwen tegen elkaar te verdelen; bijstandsvrouwen zouden geen goeie moeders zijn, is zo'n voorbeeld.

In de pornografie zie je nooit moeders, want moeders zijn seksueel niet meer aantrekkelijk.

De pornowet van 1911 zal waarschijnlijk dit jaar door een nieuwe wet vervangen worden. De nu heersende wet is verouderd ... hoe kan 't ook anders, deze wet - gemaakt onder minister REGOUT (Ja, die! Zouden we niet eens moeten onderzoeken hoe die familiebanden precies verweven zijn? Deze minister had ook de verantwoording voor de voorlaatste abortuswet toch!)

De oude wet, waarmee de openbare zedelijkheid van het gezin beschermd moest worden; een wet waarin eerbaarheid centraal staat: seksualiteit en erotiek worden op geen enkele wijze in verband gebracht met de verhoudingen waaronder de sexen met elkaar te maken hebben.

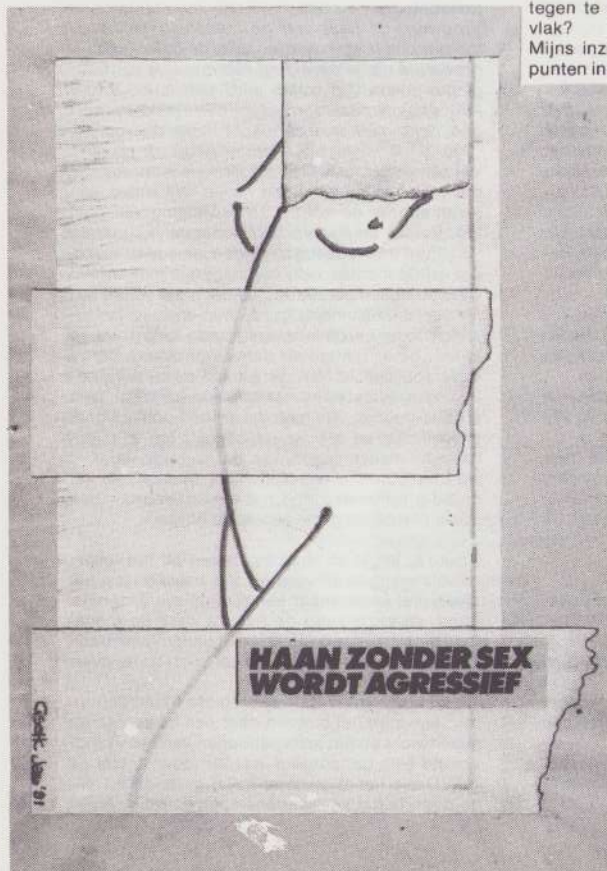
En dan nu een nieuwe wet, die hoogstens enige verschuivingen laat zien: een onderscheid aanbrengt tussen hard en soft porno bijvoorbeeld, die 't willekeurige verbod afkondigt voor jongeren tot 16 jaar om porno te kunnen zien (omdat deze groepering er volgens de wetenschappelijke onderzoekingen wél agressief van wordt). Veel onderzoek. Geen ondervindingen van 't feminisme, hier en in bijvoorbeeld Amerika: 't gaat niet alleen om sex, maar ook om sex-objekt!

Er verschijnen de laatste maanden veel goeie stukken in vrouwenbladen over de stand van zaken met deze pornokwestie: Serpentine, Amsterdamse Vrouwenkrant, Opzij, Vrouwen, maar ook 't filmblad Skrien.

Vanuit de situatie in Maastricht zouden we misschien nog eens apart onze blikken moeten werpen op een aspekt dat nog niet veel bekeken is rond die wet: zitten er (on)mogelijkheden in 't nieuwe voorstel om concentratie van sex-shops tegen te gaan? Juridiese mogelijkheden op dit vlak?

Mijns inziens zitten daarvoor wel aangrijpingspunten in de verhoudingen in deze stad.

Bea Goethart
1 maart 1982

VROUWEN EN VREDE

INLEIDING GEHOUDEN TIJDENS DE INTERNATIONALE
DAG VAN DE VROUW, 8 MAART 1982

Mijn verhaal valt in twee dingen uiteen. Het eerste gedeelte heeft vooral betrekking op hoe ikzelf er toe gekomen ben me aan te sluiten bij Vrouwen voor Vrede, hoe zij werken e.d. Het tweede gedeelte heeft vooral te maken met waar wij naar streven, wat onze beweegredenen zijn ons te keren tegen m.n. de kernbewapening.

De laatste jaren, hoorde en las ik steeds meer over wat de gevaren zijn van de steeds verdergaande bewapening. Met name over de kernbewapening en de hoeveelheid geld die er steeds maar weer opnieuw besteed wordt aan de modernisering en instandhouding van onze defensie.

De wapens worden steeds akeliger. Denk hierbij maar aan de atoomwapens: huizen blijven staan en de mensen worden vernietigd; mensen worden gedood en de aarde verschroeid.

Telkens opnieuw vroeg ik me af hoe 't mogelijk is, dat we op deze manier bezig zijn. Ik begreep het allemaal niet. Wij willen toch geen oorlog, maar waarom bewapenen we dan, waarom houden we er ons zo veel mee bezig?

Ik werd steeds banger, ging er over dromen dat onze aarde vernietigd werd. Het waren geen fijne dromen. Op een bepaald moment ging ik met anderen praten over mijn zorg en ik merkte dat niet alleen ik bang was, dat niet alleen ik me zorgen maakte. Maar wat hebben we eraan ons alleen bezorgd te maken zonder dat iemand er iets van weet, er zich iets van hoeft aan te trekken? Ik vond dat onze stem gehoord moest worden. Begin vorig jaar hebben we Vrouwen voor Vrede Maastricht opgericht.

Waarom **Vrouwen** voor Vrede?

- Vrouwen voor Vrede omdat de stem van vrouwen te lang buiten de discussie is gebleven, en er teveel en slecht beslist werd door mannen.

- vrouwen zelf het idee hebben dat vredes- en veiligheidsvraagstukken niet hun terrein is. Wij vinden dat wel.

- omdat als je vrouwen wilt betrekken bij deze discussies, dat gemakkelijker gaat via vrouwen; zij hebben toch een eigen, niet puur (mannelijk) rationele benadering.

- omdat ik zelf het fijn vind om met vrouwen samen te werken.

Hoe werken wij?

- wij proberen ons te scholen, via allerlei publicaties over oorlog, vrede en veiligheidsvraagstukken.

- wij geven voorlichting aan groepen, proberen discussies aan te gaan.

- we proberen overal waar we werken, wonen, leven onze mening uit te dragen en anderen aan 't denken te zetten.

- we helpen mee, samen met andere vredesbewegingen, aan het organiseren van demonstraties, manifestaties e.d.

In voorlichting en discussie vinden wij twee aspecten belangrijk en wel: het nadenken en een mening vormen over de 'wereldvrede', maar ook om aandacht te besteden aan hoe wij in onze eigen directe omgeving omgaan met vormen van geweld, agressie en onderdrukking.

tweede gedeelte:

Vrouwen voor Vrede is een internationale **beweging**. We hebben geen kerkelijke of politieke binding en we werken vanuit de volgende grondgedachte:

Vrouwen, de helft van de mensheid tenslotte, mogen niet langer zwijgen over de ontwikkeling, produktie en verspreiding van massale vernietigingswapens van welke aard dan ook. Omdat kernwapens ons momenteel het meest bedreigen, richten we onze aandacht vooral daarop.

Wij zijn verontrust. En dat zullen we iedereen die dat maar horen wil, laten horen. Wij willen een leven zonder de konstante bedreiging van oorlog. Politici en andere maatschappelijke leiders verwijten de vredesbewegingen, en ook dus ons, dat wij de mensen onnodig ongerust maken. Wij willen mensen niet bang maken, maar willen gefundeerd uitdrukking geven aan onze verontrusting. De op harde feiten gegronde verontrusting is een beter raadgever dan de onbezorgde onverschilligheid van de grote massa. Wij streven naar een **vredes-politiek**, een konstruktieve vredes-politiek. Als men die vredes-politiek gaat diskwalificeren als 'angstpolitiek', om die dan weer te stellen tegenover de 'wereldpolitiek' - waarbij dan die wereldpolitiek bestaat uit het moedig rammelen met het atoomzwaard - dan misleidt men op grote schaal de burgers.

Risiko's, angst en dreiging horen bij het leven, net als vreugde en verdriet. Wij beseffen dat het leven niet alleen maar een romantiese droom is. Maar wij vinden dat de risico's waar de mensheid zich nu voor geplaatst ziet **onaanvaardbaar**. Onaanvaardbaar omdat het elk voorstellingsvermogen te buiten gaat.

De tot nu toe geldende strategiese uitgangspunten, te weten het streven naar een bewapeningsevenwicht en het instandhouden van het vijandbeeld (die gehanteerd worden door zowel de NAVO als het Warschau-Pakt) garanderen onvoldoende dat kernwapens nooit gebruikt zullen

worden. Denk hierbij maar eens aan uitspraken van Reagan die zegt, dat hij er niet voor zal terugschrikken op beperkte schaal een kernoorlog te voeren, wanneer hem dat nodig blijkt.

Nu wil ik een aantal redenen aangeven, waarom wij ons verzetten tegen de kernbewapening:

- Het hebben van kernwapens houdt in dat je bereid bent ze te gebruiken en dat houdt tevens in dat ze 'per ongeluk' of door een misverstand of misbruik kunnen worden ingezet.

- Het afschrikkingssysteem biedt op de lange duur geen veiligheid, een kernoorlog zullen slechts weinigen overleven en de overlevenden zullen de doden benijden!

- Kernwapens vernielen, verminken en doden mensen op grote schaal. Vrouwen schenken tot in de derde graad leven aan verminkte kinderen. Het 'lijden' plant zich voort. Door wapens die zulk lijden aanrichten willen wij niet verdedigd worden!!

- Wij kunnen ons niet indenken dat er vrouwen, mannen en kinderen zijn die zo'n oorlog willen, ook niet bij de tegenstanders. Verschillen in economiese of politieke opvattingen maken een tegenstander nog niet tot een VIJAND.

We schamen ons dat wij in deze wereld zó over elkaar denken!!

- Teveel geld, grondstoffen en talenten van wetenschappers worden gebruikt voor bewapening; deze zouden veel beter besteed kunnen worden aan opvoeding, ontwikkelingshulp of gezondheidszorg.

Winst en werkgelegenheid zijn argumenten geworden om een grote defensie-industrie in stand te houden.

Je kunt je afvragen of we ons niet eindelijk kunnen losmaken van onze gerichtheid op vernietiging. Een gerichtheid die ons onze welvaart kost en de bronnen uitput die besteed zouden moeten worden aan het oplossen van onze grote sociale problemen, aan de voortgang van ons allen.

Is het dan werkelijk niet mogelijk dat wij ons ontdoen van deze **zieklijke**, blinde militaire rivali-

teit en ons eindelijk eens gaan bezighouden met het herstel van onze samenleving.

De hele gerichtheid op bewapening en vooral een mogelijke kernoorlog is een vorm van ziekte. Zij biedt nergens meer uitzicht op hoop. Zij is alleen gruwelijk!!

Ik weiger te geloven dat wij mensen zó zijn. Ik geloof zeker dat de meesten van ons die gezond van hart en geest zijn, voldoende vertrouwen stellen in het leven met al zijn vreugde en opwinding en al zijn gevaren en onzekerheden om die gerichtheid op geweld te laten varen. Dat de meesten van ons aandacht willen wijden aan de werkelijke uitdagingen van het leven, vertrouwen willen hebben in de toekomst, geloven in een toekomst zonder geweld.

Om alles wat ik hierboven gesteld heb, willen wij Vrouwen voor Vrede zijn, als teken dat wij een andere wereldinrichting willen. Wij willen een toekomst voor alle kinderen, wij zijn verantwoordelijk voor de toekomst die na ons komt.

jeannette

Aan Marleen, die ik hierbij wil bedanken voor de mooie resensie over mijn boek.

*Bloemen in mij van geluk
bloemen, die ik wil delen
ook 'n bloem voor jou Marleen
'n speciale plek waar ik ze voor jou bewaar
ik zal ze verzorgen en water geven
je mag ze plukken, steeds weer
want ze is niet zonder wortels.*

In warmte Martien

HET VROUWENHUIS IN 1982. WIE, WAT, WAAR, HOE?

Hoe verder met het vrouwenhuis?

De avond werd geopend door La pottakijkstra negra.

Wat zij zag voor het vrouwenhuis in de toekomst bleef erg duister. Veel verschillende vrouwen, jong, oud, mooi, verschillende ideeën, een huis met veel kamers. M.a.w. we kunnen de toekomst nog steeds zelf invullen.

Eerst een terugblik naar wat er tot nu toe gebeurd is. Intern waren er: thema-avonden, praatochtenden, cursussen, boekbesprekingen, open avonden e.d.

Dit is gericht naar de vrouwen toe die in het vrouwenhuis komen.

Extern hebben we voorlichting gegeven over vrouwenhuis en emancipatie, actie gevoerd (bijv. 8 maart), overleg met provincie en gemeente. Dit is gericht op vrouwen/instaties buiten het vrouwenhuis.

Nu is er opnieuw een keuzepunt. We moeten duidelijkheid krijgen over welke lijn we willen volgen. Enerzijds door de gevoelens van onbehagen binnen het vrouwenhuis over ons eigen functioneren, anderzijds door de druk van de gemeente i.v.m. subsidie. En daarbij komt dan nog de ambivalente houding die we hebben tegenover de samenwerking met de andere vrouwen groepen.

Daarom deze avond. Om te kijken welke ideeën er leven en welke plannen, en om te komen tot een gedachtenwisseling. Er werden briefjes rondgedeeld met het verzoek op te schrijven wat je plannen, ideeën en/of wensen waren voor het vrouwenhuis in 1982. De briefjes werden weer opgehaald en door Reino en Paulien op onderwerp en activiteit gesorteerd en op flappen gezet. Er werden 4 groepen gemaakt van 3 à 4 vrouwen. De 30 minuten om te praten waren véél te kort.

Wat kwam er uit de groepen: ontspanning en documentatie

De mogelijkheid om zomaar binnen te lopen moet groter worden. Maar:

- hoe kom je aan meer bar-/gastvrouwen?
- is het niet eng zomaar binnen te lopen met niets omhanden? Misschien moet je iets bieden om te doen, zoals bieb, gastvrouwen, praatochtend, of voor vrouwen die niet zo praterig zijn iets te doen als timmeren, breien, pottenbakken; geen cursus, maar vrouwen die bezig zijn, elkaar helpen, ervaringen uitwisselen of toekijken.

interne activiteiten

Thema-avonden:

Erg belangrijk om het op een speelse manier aan te bieden. De sfeer van de huisvergadering is voor velen vaak erg moeilijk. Goed idee vanaavond: briefjes inleveren.

Ontspanning aanbieden ook goed, moet dan ook vermeld worden op de aankondiging.

- vaste thema-groep die steeds nieuwe vrouwen vraagt die interesse hebben in een bepaald onderwerp, om mee te werken aan een bepaald thema.

- idee van een muurkrant: iedereen kan zich daarop inschrijven of kan iets kwijt; muurkrant iedere maand verskleinen op A4 en in het Mooswief zetten; meer mensen van buiten betrekken bij een bepaalde thema-avond, die ervaring hebben op een bepaald gebied.

- thema-avond organiseren over meiden en van daaruit meiden in het vrouwenhuis halen.

- een groep instellen om eens per jaar een congres te organiseren (zoals vrouwen in de gezondheidszorg).

We willen aktievoeren tegen emancipatieburo's. Vrouwenhuis moet kiezen welke richting ze op wil. Er is al twee jaar geleden gekozen voor: meer actiecentrum zijn, maar dat is nooit uitgevoerd.

- wil je de aktiekant op, dan: erover praten welke akties.

- eisen stellen stellen aan vrouwen die komen in het vrouwenhuis.

- duidelijk beeld van het vrouwenhuis, nl. actiecentrum.

Waarom lopen de zaken zoals ze nu lopen? We moeten niet werken aan de symptomen, maar aan de werkelijke malaise. Misschien toch betaalde krachten voor koördinatie? We moeten afstappen van het eeuwige gezelligheid-zoeken. Sfeer is belangrijker voor andere zaken, zoals akties, maar het belangrijkste zijn de akties zelf. Nog een opmerking die doorgestreept op de flap stond (maar wel gezegd werd): als het vrouwenhuis als organisatie- en energievreter verdwijnt, kunnen we tot aktie komen.

organisatie

Veel gepraat over: wat is goed bestuur; samenwerken met andere groepen. Maar we zijn er eigenlijk niet uit, dus geen verslag. Wel: dingen moeten beter georganiseerd worden.

- we moeten de zaken meer inhoudelijk bekijken.

- wat is de rol van het vrouwenhuis; daar moeten we over praten.

- wat er gebeurt in het vrouwenhuis, is niet los te koppelen van de Maastrichtse vrouwenbeweging.

plenaire discussie

Opmerking: we moeten de dingen eens grondig aanpakken, het is altijd hetzelfde gepraat. Antwoord: mensen hebben het veel te druk. Opmerking: dat is een wisselwerking; vrouwen leggen een lage prioriteit bij het vrouwenhuis omdat er niets gebeurt.

Nodig is:

inhoudelijke discussie;

waarom komen we afspraken niet na?

we hebben teveel verschillende meningen;

we moeten uitgangspunten formuleren en eraan werken;

dingen buiten het vrouwenhuis moeten in het vrouwenhuis betrokken worden;

ontdekken wat ons aan elkaar bindt en aan het vrouwenhuis;

waar ben je mee bezig? meer uitwisseling naar elkaar toe, er kan veel naast elkaar gebeuren; er zijn veel onduidelijkheden, vooral ook voor nieuwe vrouwen die niet op de hoogte zijn van afspraken;

er moeten meer thema-avonden komen, o.a. over porno, om:

- te komen tot meningsvorming;

- te komen tot akties.

(Deze avond had ook dit doel!)

Afsluitende opmerking

Er moet een thema-groep komen met thema's over konkrete onderwerpen, zoals porno, en van daaruit aktie.

Reino, Els

NIEUWE THEMAGROEP IN OPRICHTING

Sinds kort hebben wij weer een nieuwe themagroep i.o.

De themagroep organiseert thema-/filmavonden, waarin al of niet aktuele gebeurtenissen ter discussie staan.

Over de vorm waarin dit zal gebeuren, is nog niets bekend, natuurlijk zijn daar wel ideeën over, maar hoe de themagroep gaat werken, zal afhangen van de vrouwen die aktief zijn binnen de werkgroep, zo hoort dat trouwens ook.

Het belang van een themagroep is voor eenieder verschillend, dus ik praat alleen voor mijzelf. Voor mij betekent het vrouwenhuis 2 dingen:

1. een plaats waar je vaak jezelf kunt zijn, zonder 'lastige' mensen om je heen, dus zoiets als thuis maar toch uit.

2. een plaats waar je met vrouwen inhoudelijk praten en discussiëren kunt over zaken waar wij mee bezig zijn.

Om dit een beetje te structureren is een themagroep nodig. Nog een ander voordeel is, dat er een mogelijkheid is om gegevens te bundelen, om van daaruit weer activiteiten te kunnen ontwikkelen, om daadwerkelijk iets met deze gegevens te doen. Al met al redenen genoeg om weer een themagroep op te zetten.

Voor informatie en zo even bellen naar 043-629200. Annemie

Antwerpen 1.

*Rode lampen
gevulde etalages
ogen die mekaar even aankijken*

*De afbraak-buurt leeft
een-richtingsborden sieren de straten
geld rolt
vertellen de borden mij
de afbraak-buurt brand rood
en op elke stoel zitten twee verhalen
een stuvverroman en de hoer*

*de afbraak-buurt leeft
ze wachten op een klant*

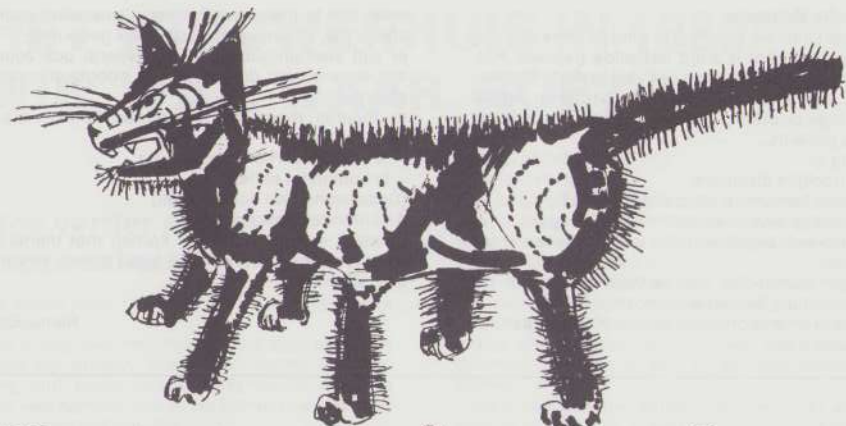
anneke.

Antwerpen 2.

*om de hoek
staren vervallen huizen mekaar aan
en staan daar maar
wie weet waarom*

*de straten bezaaid met vervallen mensen
met rimpelige vellen
verstelen schoenen
hier en daar lopen kinderwagens
en stevig verpakt iets erin, ernaast, erachter
mensen die geen leeftijd kennen
misschien niet eens werkelijk bestaan
vervallen of gevallen
in welke wereld kijk ik.*

anneke.

OOIT EEN NORMALE KAT GEZIEN EN BEVIEL HET.

VROMAATJE

Er was eens een meisje dat Vromaatje heette. Soms speelde ze op straat met spandoekjes. Vaak speelde ze binnen met het koffieserviesje. Ze knipte mooie plaatjes uit kleurige tijdschriften.

Soms was ze vrolijk en voelde ze zich al heel groot. Soms was ze bang en kroop ze weg. Een enkele keer als ze bang was, durfde ze toch te schoppen naar de buurjongens met hun grote mond.

Van haar vader kreeg ze zakgeld. Hiervan kon ze van alles kopen: snoepgoed, speelgoed of een leesboek. Ze vond het altijd heel moeilijk om te kiezen. Als ze iets gekocht had, liet ze het haar vader zien. Hij vond het het beste als ze van alles een beetje kocht. Maar daar had Vromaatje niet altijd zin in. Ze wilde zelf uitzoeken wat ze fijn vond.

Op een dag was vader boos. Hij zei dat Vromaatje heel slordig met haar geld omging. Hij dacht dat ze wat verloren had en dat ze veel te veel snoep had gekocht. Dat hadden de grote buurjongens hem verteld.

Vromaatje vond het niet eerlijk dat vader zo makkelijk naar die knullen luisterde. Omdat zij sterker waren, hadden ze toch al veel meer te vertellen. In de speeltuin, die van de hele buurt was, zaten zij steeds op alle schommels en wippen of hielden de blokhut bezet, zodat er voor Vromaatje weinig over bleef. Ze was hier zo nijdig van geworden, dat ze op een keer een schommel voor zichzelf had ingepikt. Niemand mocht daar nog opkomen!

Maar dat vond vader niet goed. Ze moest deze met andere meisjes uit de buurt delen. Als ze ook op andere wippen of schommels wilden, dan moesten ze dat netjes aan de jongens gaan vragen. (Het klimrek vond vader te gevaarlijk voor meisjes.)

Vromaatje had ook wel eens aan de andere meisjes-gedacht, maar die kende ze niet zo goed. En als ze naar de anderen moest gaan, nou dan deed ze het mooi niet! Lekker puh! Hoewel ze dan waarschijnlijk een tijd geen zakgeld meer zou krijgen. Wat moest ze nu doen?

Na een tijdje denken besloot ze toch maar eens voorzichtig de andere meisjes op te gaan zoeken.

Maar vader hoefde niet te denken, dat ze het voor hem deed!

Goh, het bleken toch wel aardige meiden te zijn. Je kon er leuk mee kletsen. Zij vonden het ook maar gemeen, dat die rotjongens altijd alles bezetten.

Na wat praten bleek niemand zin te hebben om aardig te blijven en als een lief meisje beleefd te bedelen om ook eens de glijbaan af te mogen roetsjen.

Ze hadden een veel beter idee. Die knullen konden de wip op! Ze gingen hun eigen wippen maken en nog veel meer. Een groot klimrek, hele hoge schommels, ze gingen een speelhut timmeren.

Als vader vond dat Vromaatje zo geen net opgevoed meisje meer was en hij haar voor straf minder zakgeld wilde geven, dan kon hij ook de wip op, bij de andere jongens!

Ze konden limonade gaan verkopen en zandtaartjes en zelfgemaakte mooie dingen en wie weet, wat ze samen nog allemaal zouden verzinnen. Vromaatje was niet klein meer en ze wist zelf heus wel het beste wat ze wilde. Als ze iets niet goed zou weten, kon ze altijd de anderen om hulp vragen. Vader hoefde haar helemaal niet te vertellen, wat goed voor haar zou zijn!

Marjoleen en Fiet

BOEKBESPREKING

De bieb heeft weer nieuwe boeken aangeschaft. Over één daarvan ga ik wat schrijven voor het Mooswief. Het is 'De onderwerping van de vrouw' van John Stuart Mill, een Engelse filosoof die leefde van 1806-1873 en die samen met zijn vriendin en latere echtgenote o.a. de positie van de vrouw onderzocht en beschreef. En dat nogal fel, omdat hij, zoals hij zelf zegt, al feminist was vóór hij Harriet Taylor ontmoette. Veel van wat hij schrijft, is nu wel overleefd, of erg op Engeland gericht, sommige dingen doen wat naïef aan, zoals de ridderlijkheid van de man; andere dingen, vooral uit de geschiedenis, heeft hij gewoon niet kunnen weten: Anna-verering en heksenverbranding als gelijk optredende verschijnselen, de rol van de kerk wat vrouwen betreft, matriachale culturen. Je zou de neiging kunnen krijgen je aan sommige dingen te ergeren, maar er staan zoveel goede dingen in dit boek, zoveel waarmee hij zijn tijd beslist ver vooruit was, dat het heel interessant blijft om te lezen.

Over vrouwen en kunst zegt hij, dat vrouwen niet worden opgevoed om zich helemaal te wijden aan één onderwerp, ze moeten zich altijd verdelen, ze moeten anderen gelukkig maken, de tijd die ze aan hun kunst willen geven is gestolen tijd; en dat vrouwen geen genieën worden, is alleen omdat ze geen kans krijgen dat te bewijzen en omdat ze in de maatschappij nog steeds als onmogelijk worden bekeken als ze willen leven

vóór en ván hun kunst. "Een vrouw doet alles wat moet worden gedaan op ongeregelde tijden. Is het dan verwonderlijk dat ze niet het hoogste niveau bereikt in dingen die doorlopende aandacht vereisen en waarop men zich als voornaamste levensdoel moet concentreren. Dit geldt voor de filosofie en vooral voor de kunst, waarop men niet alleen al zijn gevoelens en gedachten moet concentreren, maar waarvoor men ook zijn hand voortdurend moet oefenen om een grote vaardigheid te bereiken."

Een prima stukje verder over de plaats van de vrouw in het gezin: het gezin is haar enige uiting-smogelijkheid en de enige maatschappelijke bezigheid, nl. het opvoeden tot volwassen mensen van haar kinderen is voltooid als ze nog lang niet aan het eind van haar krachten is. "Ze blijven met onverminderde werkkraft achter zonder die energie nog voor iets te kunnen gebruiken" en "Veel vrouwen zijn vaak al kwijnend door het leven gegaan, hun roeping is gedwarsboord, hun talenten zijn niet ontplooid en het enige dat ze goed deden, is voltooid voor ze 'op' zijn."

"Vrouwen bewonderen de moed van mannen, applaudiseren voor hun dappere daden en zo eigenlijk voor de oorlog." Als geen van ons nog ooit een man moedig zou prijzen, zouden wij dan eindelijk met succes de vrede kunnen bewerk-

fien

ALLEEN ZIJN

"In het alleen zijn vind ik mijn meest oorspronkelijke kracht en mijn grootste verlangen."

ted.

De nacht die zo donker is
vaak beangstigend
maar toch
als jij naast me ligt
en ik je warme naakte lichaam voel
je adem regelmatig gaat
de laatste herinneringen op de stoel liggen
bevrijd van de dag
ben ik blij met de nacht
die alle gevaren vervaagt
die ons achter bij elkaar brengt
is de nacht zo mooi
alleen te kort.

anneke.

Tweestrijd
Is er iemand die mij helpen kan?
Ik ben helemaal in de ban,
van een innerlijke tweestrijd
tussen jou en mijn vrijheid.

Ik hou van jou,
en toch is er iets dat wou,
dat ik vrij was,
en dat de liefde nog even genas.
Soms ben ik plots bang en vind
ik eeuwig samen, veel te lang
Doe ik er nu wel goed aan
zou ik je niet beter korter gaan.
Mijn hart roept waanzinnig van: Nee
Mijn verstand heel luid: Ja
Die tweestrijd is iets waaronder
ik lijd, maar wat moet ik doen.
Waar juist knijpt de schoen.
Ik kan het niet meer aan
Ik moet je laten gaan
De vrijheid
Is de overwinster van m'n
tweestrijd.

VROUWENRADIOOS

"hallo, hier zijn we weer met het Wijf van Groll, de vrouwenradio op 94 megahertz" (Utrecht)

"goeienavond, hier de vrouwenradio op 95,6 FM" (Amsterdam)

"hallo, hier is de vrouwenradio" (Den Bosch)

"hier is radio Rotterdam" (Rotterdam)

Sinds niet zo'n lange tijd bestaat er in Utrecht, Rotterdam, Amsterdam en Den Bosch een vrouwenradio. Elke stad heeft haar eigen vrouwenradio en richt haar programma's voornamelijk op die dingen die in haar stad door en voor vrouwen gebeuren.

We zijn al vele jaren aan het strijden voor onze belangen. Strijden tegen onderdrukking en vóór een nieuwe manier van leven, wonen en werken.

Steeds meer vrouwen zetten eigen bedrijfjes en projecten op; waarin we samenwerken en plezier maken zoals wij dat willen.

Werken, wonen, maar ook: muziek maken, toneelspelen, schrijven zijn deel van een eigen cultuur waar wij naar streven. Al jaren zijn vrouwen bezig om dit nieuws en deze strijd te verspreiden door bijvoorbeeld: het schrijven van boeken, het maken van affiesjes, vrouwenkranten en vrouwenmuurkranten. Niet alleen zelf schrijven, maar ook drukken en uitgeven.

'n Ander middel om van ons te laten horen is sinds ongeveer een half jaar de vrouwenradio. Deze vrouwenradio is een illegale zender die in Den Bosch, Amsterdam en Rotterdam op andere dagen door andere groepen maatschappijveranderaars wordt gebruikt. Illegaal, omdat we niet voldoen aan de eisen die door ons omroepbestel gesteld worden aan de inhoud en vorm van een radioprogramma. Bovendien willen we niet voldoen daaraan, want het maakt ons onvrij om te zenden hoe en waarover we willen. In onze uitzendingen (ongeveer 2 uur per week) laten vrouwen van zich horen die bezig zijn met verandering in haar thuissituatie, op haar werk, op straat, in het park of onder de rododendron. Nieuws waar bestaande media niet of verdraaid over schrijven.

Voordat we de keuze maakten om eigen vrouwenmedia uit te breiden, maakte we, of tenminste dat probeerden we, gebruik van de bestaande media: kranten, tijdschriften, radio en t.v. We wilden ons eigen nieuws en ideeën, achtergronden van onze strijd verspreiden, vol enthousiasme. Edoch, dat ging zelden zoals we wilden; de uitzonderingen daargelaten.

Belangrijke acties werden niet genoemd of alleen dan als er minstens één blauw oog aan te pas was gekomen.

Behalve acties is er natuurlijk de iedere-dagstrijd van vrouwen, waarin overwinningen en veranderingen behaald worden die nooit 'spektakulair' genoeg zullen zijn voor de grote oplage, maar voor ons wel degelijk belangrijk. 't Opspoken van verzwegen en ondergewaardeerde (ook door vrouwen zelf) strijd is dan ook een van onze

strevens.

Wij verstaan onder de bestaande media vooral die media die commercieel zijn. Commercieel in die zin dat een krant een bedrijf is dat winst moet maken, goed verkocht moet worden, dus niet teveel abonnees en adverteerders tegen de schenen mag schoppen.

Zo bevestigen en beïnvloeden zij de bestaande machtsverhoudingen en dus ook de ideeën die er over vrouwen zijn (mooi, zorgzaam, niet agressief, enz.). Slechts een handjevol journalistes/n, al dan niet binnen een linkse mediacub, schrijft over onderdrukking en strijd van vrouwen op een positieve manier.

Naar ons idee is niet alleen de inhoud van een groot deel van de bestaande media maatschappijbevestigend, maar ook de hiërarchische en specialistische organisatie; een eindredactie die beslist wat de inhoud van de krant of het programma is, en niet de betrokken journalist(e), of de geïnterviewde of groep waarover het nieuws gaat. Bovendien zal de hoofdredakteur nooit zijn eigen stuk typen of de koffiekopjes afwassen. Dat is een scheiding van werk die logisch voortvloeit uit de bestaande waardering over zogenaamd belangrijk werk en werk dat nou eenmaal gedaan moet worden.

Tot zover de bestaande media.

Wij willen dus niet alleen andere inhouden, maar ook een andere manier van werken. Naast het leren interviewen, monteren en een programma samenstellen, proberen we ook de techniek rondom het zenden onder de knie te krijgen.

We willen geen groep verslaggeefsters zijn die vanuit 'beroepsmatige' nieuwsgierigheid programma's maakt; maar we willen programma's maken over dingen die ons bezig houden. We hopen dat door ons enthousiasme en leuke programma's andere vrouwen ook zin krijgen om een programma te maken, en dat hoeft dan helemaal niet te gaan over een onderwerp dat ons allemaal, als vrouwenradiogroep, even na aan het hart ligt. Als het maar over verandering voor en door vrouwen gaat. Waar precies de grens ligt tussen verandering en aanpassing, blijft een discussiepunt binnen en tussen de verschillende radiogroepen.

Eén keer in de zoveel tijd komen we met de verschillende vrouwenradiogroepen bij elkaar; wisselen we ervaringen en programma's uit. Bovendien kunnen we ook over de technische

kanten van het zenden een hoop leren van elkaar.

Heb je zin om aan de bestaande radio's mee te werken of wil je in je eigen plaats een vrouwenradio opzetten: hieronder een contactadres van elke stad. Ook een klein overzichtje van tot nog toe uitgezonden programma's.

Utrecht:

uitzending: elke vrijdagavond vanaf 7 uur op 94 megahertz

contactadres: postbus 573, Utrecht
programma's o.a.: vrouwendrukkerij; vrouwen en psychiatrie; moeders en dochters; lesbies zijn Amsterdam:

uitzending: elke dinsdagavond vanaf 7 uur op 95,6 FM

contactadres: postbus 3406, Amsterdam; tel. 645045

programma's o.a.: zelfverdediging; porno; vrouwenwerkprojecten; vrouwenmuziek

Den Bosch:

uitzending: elke donderdagavond van 8 tot 9 op 103,5 FM

contactadres: postbus 728, Den Bosch

programma's o.a.: vrouwen bellen vrouwen; vrouwenmuziek; vrouwen in gemengde actiegroepen (= met mannen)

Rotterdam:

uitzending: elke maandagavond van 5 tot 6 uur op 103,5 FM

contactadres: postbus 21698, 3001 AR Rotterdam; tel. 010-114215

programma's o.a.: vrouwen en geld; porno; VIDO en VOS; vrouwen en alcc.hol

N.B.: Wij hebben allemaal een dringende behoefte aan geld, cassette-recorders (draagbaar), goeie microfoons, bandjes, mengpanelen etc. Een giro-nummer voor zeer welkome giften: Vrouwenzolder, postbus 14942, Amsterdam, postgiro 2223350.

*Gedragen door de aarde
geef ik mij over aan de oerkracht
ADEM*

*de adem die door mij heenstroomt
en los maakt wat vast zit*

in lichaam en geest

de oerkracht, die er steeds weer is

steeds opnieuw, steeds nieuw

de oerkracht, die alles in zich draagt

aan wie ik alles mee mag geven

de oerkracht, die altijd bij me is

nooit ben ik alleen

want we ademen allen vanuit dezelfde bron

ik adem in, wat 'n ander uitademt

ik voel me warm en zacht.

Martien.

ingezonden brief

Graag wil ik reageren op 't artikel 'Geloven we nog steeds in de prinses op 't witte paard?' in vrouwenkrant nr. 13 jan./febr. '82.

Met grote aandacht heb ik jouw stuk gelezen, Marian. Vooreerst: ik vind het knap hoe jij de 'dingen' op papier krijgt en ook dat je ze openlijk publiceert.

Ik kan 'n heel eind meegaan in jouw filosofie en evenals jij zou ik willen dat 't allemaal kon zonder toestanden en emotionele afhankelijkheden.

Maar: ik geloof dat als je je **werkelijk verbonden voelt**, er geen ruimte is voor zo'n zelfde relatie met iemand anders. Daarnaast kan je 'n heleboel diepe en fijne relaties hebben, maar deze zijn dan toch te onderscheiden van deze ene. Ik geloof in DE LIEFDE, daarnaast een heleboel verliefdheden, je leven lang, gelukkig! maar: je kan er op ingaan of niet, RUST OF ONRUST!

Ook geloof ik dat wanneer je je **rust** niet kunt vinden bij je partner, zij niet diegene is waar je je werkelijk mee verbonden voelt; en dus zoekende blijft.

Marian, bovenstaande heb ik vanuit mijn gevoel in deze fase van mijn leven getracht weer te geven. Misschien kom ik er nog wel eens op terug, wie weet! Hoe dan ook, 't is geen evangelie.

martien

Het Mooswief is in het vrouwenhuis te koop op de donderdagavond en op de vrijdag van 10.00 - 15.00 uur.

Helaas hebben wij de Mooswiefs die te koop lagen in het vrouwenhuis, van hun plekje weg moeten halen, omdat er te vaak drank, water voor de planten e.d. overheen geknoeid werd, waardoor de nodige exemplaren niet meer geschikt waren voor de verkoop. Bovendien slingerden ze rond in het vrouwenhuis, iedereen las ze en veel kochten ze daarom niet.

Zoals jullie waarschijnlijk wel opgemerkt zullen hebben aan haar uiterlijk, is het Mooswief erg kostbaar geworden, en willen we dat ze blijft bestaan, moeten er ook genoeg verkocht worden. Dit is niet haalbaar als velen deze krant in het vrouwenhuis lezen en niet kopen en als we kranten weg kunnen gooien door onoplettendheid van vrouwen.

de redactie

SATIRIESE HOROSKOOP

VISSEN

Achter 't net vissen, of voor 't net vissen? Welnu vissen, dat moeten jullie nu maar eens uit gaan vissen, en geen gevis verder!

Autoritair? Nee hoor, goed bedoeld, ik wil er mee zeggen dat jullie dit jaar 'n heleboel in eigen vinnen hebben. De sterren staan prima voor jullie, zeer gunstig, maar er moet goed overlegd worden voordat er stappen ondernomen worden. Zwem niet zonder meer naar links of rechts, maar bepaal je koers zorgvuldig.

Laat je niet aan de haak slaan!, m.a.w. laat je niet bepalen door anderen, kom voor jezelf op, immers als je je inzet, ken je je richting.

Zonder overmoedigheid te worden, en nu ook weer niet te denken dat je 't allemaal alleen kan, wens ik je 'n fijn en rijk jaar toe.

RAM

Rammen, doordrammen zou ik zeggen. Laat je niet kisten, ga je eigen weg, laat je door niets en niemand tegenhouden. Alleen dan zal je daar komen waar je zijn wil.

Eigenlijk wil ik hiermee zeggen: blij bij jezelf! Laat je niet beïnvloeden! Hoe moeilijk 't soms ook is om bij je eigen standpunt te blijven.

't Zou helemaal niet gek zijn om eens 'n tijdje in retraite te gaan, je te bezinnen en eens goed uit te rusten. Was 't immers niet erg rumoerig onder de rammen de laatste tijd?

martien

RECEPTEN

soepen:

Eerst wil ik even iets vertellen over 't bereiden van de recepten in 't algemeen.

Probeer met de hoeveelheden niet zo nauwgezet om te gaan, vertrouw 'n beetje op je intuïtie, zo gauw mislukt er iets niet.

Op zo'n manier wordt 't koken ook kreatiever en voor de niet-kooksterren misschien toch nog leuk.

Beschouw zo'n recept als 'n basis en van daaruit ga je wat spelen met de ingrediënten, naar voorkeur en smaak. Ik adviseer je wel om altijd zuinig met kruiden en specerijen om te gaan. Als de groenten van 'n goede kwaliteit zijn, behoeven ze maar weinig krans.

Dille en bonenkruid zijn de kruiden waarmee ik veel werk, deze zijn nl. erg goed voor de spijsvertering (o.a. gasvorming). Volwaardige voeding is immers lang niet altijd licht verteerbaar voor de vaak verwende (verwaarloosde) ingewanden.

*handen grijpen mis
mis
zijn de verstanden
die
voorzichtig waarheden
poneren*

*ze noemden me lui
vroeger
ze noemden me introvert
vroeger
ze noemden me een dromer
vroeger
ze hebben geprobeerd m'n kasteel
op te blazen
vroeger*

*nu pakken ze m'n handen
en noemen het lachend
misverstanden.*

anneke.

bonensoep: keuze uit witte bonen, adukiboonjes of linzen.

Neem 'n pan en doe er 'n bodervol ($\pm$ 1 kopje) peulvruchten in en laat deze een nachtje wellen. Je giet er de volgende dag 't vocht vanaf en doet er opnieuw rijkelijk water op. (Linzen hoeven niet te wellen, mag echter wel: dan zijn ze wat sneller gaar).

Doe er 'n bouillonblokje bij, of bouillonextract (natuurvoedingswinkel), evt. 'n stukje zeewier 'n beetje dille, bonenkruid en 'n blaadje laurier. Laat dit zachtjes doorkoken tot 't gaar is. Kijk af en toe en proef of ze zacht zijn.

Nu onze GROENTEN

Je snijdt in blokjes:
TWEË UIEN
EEN TEEN KNOFLOOK
TWEË PREIEN
EEN WORTEL
TWEË AARDAPPELS

Met 'n kwastje de pan inoliën en even laten fruiten. Overgiet met water (naar eigen inzicht), voeg hier ook 'n beetje dille aan toe.

Laat dit een tiental minuten stoven en breng 't dan over in je andere pan en laat 't zachtjes samen nog wat doorkoken totdat je groenten gaar zijn.

Probeer eens hoe je de smaak vindt, indien er iets aan mankeert, probeer dan 't een of ander nog toe te voegen: misschien 'n paar tomaten, of 'n lepeltje mosterd.

'n Luxe soep wordt 't, als je ze doormaalt en er dan een eetlepel tahin doorroert, ze wordt dan zo lekker romig. Je kunt ze opdienen met een beetje peterselie en een geroosterd sneetje brood bijvoorbeeld.

pompoen/preisoep

3 middelgrote preien in stukjes snijden en 1 teen knoflook, dit fruit je enkele minuten in de pan die je ingeolied hebt (met kwastje). Dan snij je 'n halve pompoen in blokjes, dit voeg je er dan bij (eventueel een aardappel erbij doen).

Voeg 'n bouillonblokje en 'n beetje dille toe, dan rijkelijk overgieten met water. De soep is in 20 minuten gaar.

Indien je bijv. niet van prei houdt, kun je ook ui gebruiken en/of selderieknol.

Ook deze soep kun je weer doormalen en opdienen met een feestelijk toefje peterselie.

Martien

vervolg "Ut probleem".

vo's bestaan. Bij het eerste loop je de kans dat je vo' of uiteindelijk aanpast of er aan onderdoor gaat, tenzij je met een hele grote groep bent en dat is voorlopig alleen nog maar 'n illusie. Bij het tweede blijf je noodgedwongen een beroeps-werkloze, die 't uiteindelijk ook niet meer ziet zitten of een andere weg vindt.

Deze keuze kun je, denk ik, nu niet voor je hele leven maken, hooguit voor de paar eerstkomende jaren. Wat wil je nu? En waar heb je nu kracht voor en behoefte aan?

Ik heb nu voor het tweede gekozen, zes jaar geleden voor het eerste. Ik ben nu gelukkig met deze keuze, toen met de andere.

Je schrijft dat 't nu een keuze is in je persoonlijke leven, maar ook samenhangt met de doel- en strategiediskussie in de vrouwenbeweging. Hoe bedoel je dat? Ga je werken als de strategie is om binnen instituties macht te veroveren? Dat kun je toch alleen zelf bepalen?

Werk buiten instituties blijft altijd bestaan, meer dan daarbinnen. En van de vrouwenbeweging ben je zelf een onderdeel.

WIE GAAT ERMEE!!!

Potten-zeiltochten op IJsselmeer, Waddenzee en Noordzee. Belangstelling bel dan tussen 17.30 en 18.30 uur 020-414386. J.E. Venker.

Nieuw gekochte boeken vrouwenbibliotheek

Emancipatie:

- John Stuart Mill, De onderwerping van de vrouw.

Feminisme:

- Simone de Beauvoir, Wij vrouwen, over emancipatie en feminisme.

Gezondheid:

- Maggie Scarf, Ketens.

Geschiedenis:

- Kurt Baschwitz, Heksen en heksenprocessen.

- Rosa Luxemburg, Brieven.

Hulpverlening:

- Marja v. Houten/Gerda Spaander, Beroep huisvrouw.

Roman:

- Lisa Althen, De Kasteelboom.

- Josepha Mendels, Rolien en Ralien.

- Beb Vuyk, De eigen wereld en die andere.

- Fay Wildon, En mevrouw ging er vandoor.

- Kate Wilhelm, De tijd van de jeneverbes.

Sexualiteit:

Madam Kiteklara, Het gaat allemaal vanzelf.

Bomen lachen mij aan

't lijkt alsof ze mij begrijpen

soms eeuwenoude wijsheid

zo'n lang leven

ik voel respect en eerbied

ik vraag om steun en kracht

probeer mij open te stellen voor hun leven

en 'n stuk van hun rust binnen te laten

met mijn rug tegen 'n oude eik

voel ik de stroom door mij heengaan

ik sluit mijn ogen en begrijp.

Martien

*Liggend in 't droge gras van 't vorige jaar
laat ik de geur diep naar binnen dringen
de geur, die mij herinnert aan 't afgelopen najaar
voor mij zie ik dat de lente zich al aandient
jong groen gras, zomaar tussen 't verdorde
de zon is warm, ik voel mij verwend, ik geniet
op zo'n moment voel je dat alles kan, alles staat open
nieuw en weer opnieuw beginnen
meenemen wat er al was
verdorren laten wat niet meer nodig is
aanvullen en doorgroeien
't leven laat zich niet verdringen.*

Martien

UT PROBLEEM

Heb je een vraag of een probleem waar je in je eentje maar niet uitkomt, waar je steeds tegen aan blijft lopen? Geef het aan ons door (briefje aan het redactie-adres).

Heb je een helder idee of weet je hoe je zelf het gestelde probleem zou willen aanpakken, klim dan in je pen en stuur ons je reactie.

Deze keer zowaar een antwoord op ut probleem van de vorige keer. Wat vind je ervan? Heb je zelf andere opvattingen/ervaringen, schrijf ze dan voor de volgende keer.

Lieve probleemvrouw,

Een keuze zoals jij die nu moet maken, heb ik vorig jaar ook moeten maken. In mijn situatie zat alleen dit verschil dat ik er al 5 jaar een baan in 't welzijnswerk op had zitten en daar, zoals blijkbaar gebruikelijk, overspannen van geworden was.

Maar op dat moment zat ik ook met een diploma sociale academie K.W. en wilde ik persé mijn levensonderhoud niet meer verdienen in het welzijnswerk. Wat dan wel?

Mijn eerste keuze was doorstuderen in een van de menswetenschappen. Waarom? Omdat 't mij nu eenmaal altijd zal bezighouden waarom een mens is zoals ze is. En omdat je met een universiteitsbul iets meer mogelijkheden hebt voor een betaalde baan. Alhoewel dat in deze tijd van werkloosheid ook een farce is.

Waarom deed ik 't uiteindelijk niet? Omdat ook een universiteit een school is, waar je voor een groot gedeelte moet doen wat je opgedragen wordt en met de 2 fasen-structuur blijft van de leuke dingen inderdaad weinig meer over.

Ik heb geen zin meer om me door theorieën heen te moeten worstelen die ik niet zie zitten, en wat me dan ook nog de tijd ontnaemt om bezig te zijn met dingen die me na aan 't hart liggen, zoals b.v. de vrouwenbeweging. Ook zonder universiteit kun je je bezighouden met onderzoeken doen, theorieën doorvroeten enz.

Alleen heb je dan geen leidraad en geen stok achter de deur in de vorm van tentamens e.d. Je zult 't allemaal zelf uit moeten zoeken. Waar je dan heel snel in vervalt, is of nietsdoen of dingen doen die je eigenlijk niet zo ziet zitten. En dan wordt de zin van je leven onduidelijk. Er is niets meer waar je naar toewerkt. Je toekomst is onzeker, 'n groot, onduidelijk, gapend gat.

Er zijn dan twee voorwaarden om niet te verzinken in 't niets: ten eerste moet je voor jezelf heel duidelijk hebben wat je precies wilt: wat wil je weten, wat wil je doen en waarom en waar naar toe. Ten tweede heb je andere vrouwen nodig, die diezelfde dingen willen als jij.

En dan rest je niets anders dan 't gewoon te

doen. Hou wel af en toe in de gaten of je inderdaad bezig bent met die dingen die je wilde. Zoek oplossingen als dat niet zo is.

En iets wat ik mezelf ook nog steeds moet voorhouden is, dat je niet alles tegelijkertijd kunt doen. Dat is weliswaar wel jammer, maar we hebben nog jaáááren de tijd om alles uit te voeren.

Bedenk ook bij tijd en wijle hoeveel maanden (jaren) of uren per week je met iets wilt bezig zijn. Er zijn geen tentamens en opleidingsritmes meer.

Ik ben op dit moment heel blij, dat ik afgelopen september niet met een studie ben begonnen. Ik heb de afgelopen tijd heel wat dingen kunnen doen, die ik altijd al wilde, nog lang niet alles maar daar hoop ik nog tijd voor te vinden. Vaker kwam ik in de knoop, omdat niet alles tegelijkertijd kan. Als ik aan de krant werk, kan ik geen moeilijke boeken lezen. Als ik met allerlei dingen bezig ben, kan ik dat niet ineens wegschuiven om b.v. te schrijven. Maar ik kan me nu wel bedenken: "tot dan hou ik me daar mee bezig en daarna daarmee."

Ik doe samen met een andere vrouw een onderzoek, wat weliswaar vermoeiend is en veel tijd kost, maar ook veel plezier en nieuwe ideeën oplevert. Ik heb inmiddels 't gevoel dat ik nog jaren zo door kan gaan.

Je vraagt je af, of niet juist kritiese mensen het welzijnswerk in moeten gaan. In de tijd dat ik in 't welzijnswerk werkte, merkte ik dat dat zoveel energie opsloopt dat je daarbuiten bijna niets meer kunt doen. Ik kreeg steeds meer 't gevoel dat 't een goede tactiek van het ideologies staatsapparaat was om kritiese mensen monddood te maken, zonder dat ze het zelf in de gaten hadden.

De vraag van macht veroveren binnen instituties of daar konsekwent buiten blijven staan en er dan tegen aan knokken, blijft altijd en op alle niveaus verder op pag. 24

ALGEMENE KENNISGEVING

DUIZENDEN VROUWEN

BEDREIGD MISHANDELD

EN EEN AANTAL

VERMOORD

WY KLAGEN AAN: MANNEN, POLITIE, JUSTITIE,
HULPVERLENERS, FAMILIE, KENNISSEN, ENZ.

Enige kanttekeningen bij "vrouwen in de kunst door de eeuwen heen"

In mijn artikel "vrouwen in de kunst door de eeuwen heen" zitten een aantal fouten en onduidelijkheden.

Het idee om een afgerond stuk in te leveren, waar mijn naam onder zou staan (zelfs voluit!), deed me steeds in allerlei zich opstapelende activiteiten vluchten. De streefdatum naderde en ging voorbij. 'k Wilde het wel doen, ook al zou het voor de krant te laat zijn (oh, was het maar te laat!). Vrouwen en/in de kunst was nl. een eindexamenonderwerp van me geweest.

Waar moest ik beginnen, wat zou ik in kort bestek vertellen? Boeken werden heen en weer gesjouwd, klappers doorgebladerd, aantekeningen dwarrelden door de lucht. Vaker zou ik alles door het raam hebben willen flikkeren, maar als vrouw-in-de-bijstand kan ik geen nieuwe ruit betalen.

Dus toch maar weer als een net meisje m'n best doen, want het was o zo laat, en iedereen werd terecht heel kwaad (ik was de schaamte nog niet voorbij).

'k Had zo'n haast om het stuk in te leveren, dat ik geen tijd meer had om het uit te typen, laat staan rustig een tijdje te laten liggen om het dan kritisch te herlezen. Mijn handschrift bleek tot verkeerde interpretaties te hebben geleid.

Andere fouten en slordigheden, b.v. van meer

stijltechnische aard, ga ik maar niet verbeteren, omdat ik dan het hele stuk zou moeten herschrijven (hetgeen me lichtelijk overdreven lijkt).

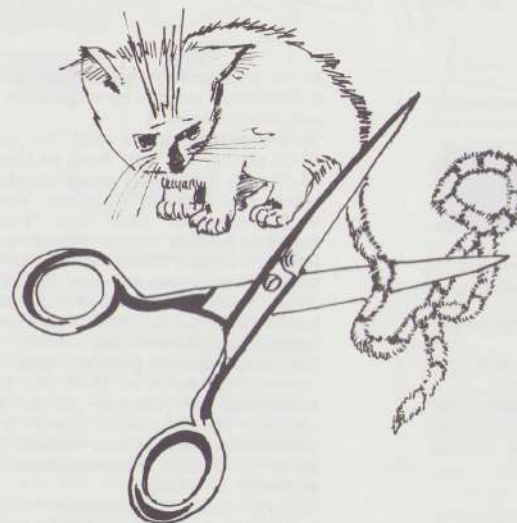
Op blz. 13 worden enkele namen genoemd van vrouwen op wie de relatie met hun man van zoveel invloed was voor hun werk/carrière: Gabriëlle Münter, de vrouw van Kandinsky, maakte haar eigen werk, hoewel ze talentvol was, volkomen ondergeschikt aan dat van haar man. Toen hun relatie eindigde, stopte ze lange tijd met schilderen. Paula Modersohn-Becker voelde zich in het dorp van haar man, de kunstkolonie Worpswede (Dld.) onbegrepen. Ze vertrok een paar keer naar Parijs, waar ze de invloed van de post-impressionisten (zoals Cézanne en Van Gogh) in zich opsloopte. Ondanks veel sukses keerde ze op dringend verzoek van haar man terug. Daar kreeg ze een kind. Een jaar later stierf ze.

Sonia en Robert Delaunay waren een voorbeeld van succesvolle samenwerking tussen vrouw en man. Sonia integreerde op een vernieuwende manier de abstracte kunst in de zgn. 'toegepaste kunsten' (d.w.z. meubels, tapijten, boeken etc. - ontwerpen). Hiermee beïnvloedde ze de artistieke ontwikkeling van Robert binnen de zgn. 'vrije kunsten' (d.w.z. bijv. schilder- of beeldhouwkunst).

Halverwege blz. 13: Sofie Tauber-Arp.

Als laatste en meest verwarrende fout: Bij de prestatiegerichte manier van hiërarchisch gestructureerde musea, wordt bedoeld: Als vrouwen ze daarom blijven vermijden, dan blijven de musea mannenbolwerken, in plaats van dat ze vrouwen bolwerken.

Marjoleen

SCHOONHEIDSIDEAAL??
DAT MAKEN WE TOECH KLOPPEND! —

AANKONDIGINGEN

Volkshogeschool Bergen organiseert de volgende cursussen:

'**Je werk en je leven**', bedoeld voor vrouwen van ± 45 jaar en ouder, die buitenshuis werken en ongehuwd zijn.

weekend 27-28 mrt. en/of 3-4 april f 79,-.

'**Ongehuwde moeders**', voor ongehuwde moeders, die alleen zorg voor opvoeding kind(eren) dragen.

2-4 april en 8-9 mei; kosten 2 weekends f 166,-.

'**vrouw en macht**', voor vrouwen, die te maken hebben met overlegsituaties, structuren en organisaties.

13-17 april f 258,-.

'**werk en de vrouw**', voor ongehuwde, buitenshuis werkende vrouwen van ± 44-55 jaar.

10-14 mei f 25,- voor deelneemster, f 150,- voor werkgever.

Nadere informatie: Volkshogeschool Bergen, postbus 94, 1860 AB Bergen, t.a.v. Ciske Quant adm. medew. 02208-4541.

Volkshogeschool 'Overcinge' organiseert de volgende 2 cursussen:

4-6 juni: '**Het duurt te lang**' over de mogelijkheden van arbeidstijdverkorting;

11-13 juni: '**De vrouw tussen wal en schip**' over de gevolgen van de invoering van de mikro-elektronika op de positie van de vrouw.

Meer informatie:

Volkshogeschool 'Overcinge'

Postbus 52, 7970 AB Havelte (Dr), tel. 05214-1541 giro 822721.

Van 20-7 tot 30-7 is er in Bathem een **meidenteaterkamp** voor meiden van 16 jaar en ouder.

Van 31-7 tot 14-8 is er in Denemarken een **meidenfietskamp** voor meiden van 16 jaar en ouder.

Je kunt je opgeven bij de NCSV, Woudenbergseweg 54, 3707 HX Zeist, tel. 03439-1233.

Hier kun je ook de PIT '82 aanvragen, de kampkrant met alle kampen.

Half april verschijnt **Pottenblad nummer 7** met o.a. artikelen over erotiek en seksualiteit.

Het Pottenblad is voor f 2,- te koop bij vrouwenboekhandels en de betere boekhandel. Zij kan ook per giro besteld worden en kost dan f 3,50, 2 nummers f 6,-, 3 nummers f 8,- enz. Een abonnement - de eerstkomende 5 nummers - kost f 15,- en het prepakket - de nummers 2 t/m 5 - f 7,50. Het gironummer is 4660206 t.n.v. B. Felstau, Amsterdam.

In het **vrouwenvormingscentrum De Born** in Bennekom worden de volgende cursussen georganiseerd:

'**Heteroseksualiteit als norm**' 2-4 april of 23-25 april of 4-6 mei; '**Spel- en liftdagen**'

17-19 mei; '**Een nieuw geluid**' zangbijeenkomst voor vrouwen 21-24 mei; '**Vrouwen in Zuid-Amerika**' 28-31 mei; '**Vrouwen, macht en politiek**' 4-6 juni; '**Afieren en aanleren**' 11-13 juni; '**Vakantieweek voor vrouwen alleenstaanden en paren**' 18-25 juni; en

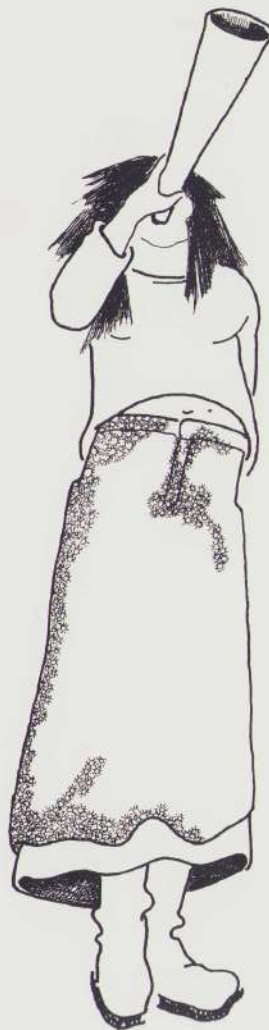
25 juni-2 juli; '**Vakantieweek voor vrouwen boven de 40**' 5-9 juli; '**Zomerweek voor 'alleenstaande' moeders met kinderen**' 26-30 juli; '**Alleen staan en gaan**' voor gescheiden vrouwen met kinderen 19-23 juli; '**Energie**'

zomerweek voor vrouwen die een week met hun lijf bezig willen zijn 9-13 aug.;

'**Zomerweek voor lesbische vrouwen boven de 45**' 16-20 aug.;

'**Zomerworkshop: vrouw en macht**' 27-30 aug.

Nadere informatie: Vrouwenvormingscentrum De Born, postbus 6, 6720 AA Bennekom.

Vrouwen weer aan het werk in het voorgezet onderwijs

De leraarsopleiding van de Universiteit van Amsterdam organiseert een nascholingscursus voor vrouwen met een onderwijsbevoegdheid, die na een onderbreking hun beroep weer willen uitoefenen bij het voortgezet onderwijs. De cursus wordt gegeven op zeven maandagen en drie woensdagen van half april tot half juni en omvat een her-nieuwue kennismaking met theorie en praktijk van het leraarsberoep. Aan de deelname zijn geen kosten verbonden. Inlichtingen: Vakgroep ATOL i.o., U.v.A., Prinsengracht 225, tel. 5252945.

OPROEPEN

Wij hebben wilde plannen om een **projekt door en voor vrouwen** te beginnen, van waaruit vanalles mogelijk moet worden.

Te beginnen met een **vrouwenkroeg en -eethuis**, met daarna + daarnaast b.v. een galerij voor vrouwenkunst, wasserette, kresj, klussen, film/video/foto, vergader-ruimtes, repetitie + optreden van toeneel/muziek/kabaret, drukkerij, vrouwenboekhandel, vrouwenplatenzaak enz. enz. Op den duur moet het mogelijk zijn dat vrouwen hier haar kost kunnen verdienen. Eventuele winst wordt gebruikt voor nieuwe projecten.

Welke vrouwen zien dit ook zitten en willen mee onderzoeken of en op welke manier dit in Maastricht mogelijk is.

Voor meer informatie kun je contact opnemen met ..... Henriëtte tel. 11721 Marian tel. 621481

Willen vrouwen die zich betrokken voelen bij **FORT-Nederland** en belangstelling hebben voor een **FORT-landdag** in 1982 z.s.m. kenbaar maken

- of zij zo'n landdag willen bijwonen;

- of zij enige tijd/energie willen steken in het werken aan/denken over de organisatie en/of inhoud van een landdag. Lydia/Nel/Bep, Frankenslag 104, 2582 HV Den Haag.

Wij, Hetty en Marloes, zijn op zoek naar vrouwen die ons willen vertellen over haar ervaringen met het poseren voor **pornofilms en -foto's**. Anonimiteit verzekerd. Schrijf voor vragen en reacties naar antwoordnummer 6931 te Leeuwarden. Een postzegel is niet nodig.

Het meidenhuis Amsterdam, een wegloophuis voor meiden, is open!

Het meidenhuis is voor meiden die weglopen, omdat zij hun leven niet zo mogen inrichten zoals zij dat zelf willen. Aangezien we zonder subsidie werken, hebben we veel geld nodig, geld om huur, gas, water, licht etc. te kunnen blijven betalen.

Het meidenhuis is en moet er blijven!

Stichting Meidenhuis, Wegloophuis voor meiden, postbus 70311, 1007 KH Amsterdam, tel. 020-251900, giro 4231973.

De N.V.S.H. organiseert regelmatig een 10-wekelijkse cursus "**vrouwen leren vrijen met zichzelf**", een cursus met huiswerkopdrachten betreffende: akseptatie van je lichaam, je lichaamsbeleving en je **eigen** seksualiteitsbeleving.

Informatie en/of aanmeldingen bij Infohuis, Rechtstraat 20, Maastricht, tel. 043 17036 (Anny Abels/Mieke Boxtart).